

PLASTICA ANTROPOMORFĂ DIN LOCALITATEA KREMENIAC, DE LÂNGĂ POTPORNIA

S. IOVANOVIĆI

Statuetele antropomorfe (111 bucăți) formează o grupă mai mică în cadrul plasticii Vinča descoperită în localitatea Cremeneac, de lângă Potpornia. În această grupă au fost cuprinse statuete în picioare (56 de bucăți), statuete așezate (6 bucăți), reprezentări umane perforate (5 bucăți) și capete (44 de bucăți, desprinse de corp). Majoritatea exemplarelor sunt fragmentare, dar păstrează capul sau forma corpului fiind, astfel, asigurată delimitarea lor tipologică.

Plastica antropomorfă din Potpornia se încadrează în faza timpurie și mijlocie a culturii Vinča din spațiul jugoslav, respectiv dunărean și bănățean, în sens geografic. Tipologic, se leagă de descoperirile din așezarea de la Vinča și de cele din alte situri, aparținând acestei culturi, din localități jugoslave și românești.

Pentru încadrarea cronologică a statuetelor am utilizat cel mai nou studiu a lui M. Garašanin¹, unde este prezentată o paralelă între descoperirile de la Vinča și cele din România. Prin acesta s-a demonstrat, că unele faze ale periodizării realizate pentru cultura Vinča pe teritoriul jugoslav, pot să se sincronizeze cu fazele și subfazele, definite de Gh. Lazarovici pentru periodizarea culturii Vinča din Banat². Din acest punct de vedere putem susține că, figurinele antropomorfe de la Potpornia datează din faza Vinča A până în cea Vinča B₂C, conform periodizării lui Gh. Lazarovici și respectiv din faza Vinča-Turdaș I până în prima jumătate a fazei Vinča-Pločnik Ia, după M. Garašanin. Unele exemplare nu sunt caracteristice cercului Vinča fiind legate, prin anumite detalii, de alte culturi neolitice din Câmpia panonică (cultura de Tisa sau cultura Bükkk).

¹ Garašanin, Milutin, *Zu den problem der Vinca Gruppe in Roumanien*, în *Balkanica* XXIV, Belgrad, 1993

² Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj- Napoca, 1979

STATUETELE ÎN PICIOARE din localitatea Cremeneac, de lângă Potpornia aparțin, în cea mai mare parte, tipului în formă de coloană și formelor simple, de cruce, realizate aproape întotdeauna fără specificarea sexului sau a altor detalii. Ele sunt foarte rar decorate. Sâni, atunci când sunt reprezentați, nu indică întotdeauna un atribut secundar al sexului feminin al statuetei. Figurina de la nr. 1 reprezintă, cu siguranță, o femeie, deoarece, pe lângă reprezentarea sânilor, hipertrofia gluteiilor este foarte accentuată, acesta fiind un detaliu evident al reprezentării sexului feminin la statuete. Piesa prezintă caracteristicile figurinelor de la Starčevo, respectiv însemnele plasticii culturii Körös³. Figurina nr. 2 prezintă o femeie, deși atributele feminine nu sunt foarte bine evidențiate. Ochii tăiați unghiular și aspectul general al acestor statuete le plasează în neoliticul târziu⁴. Figurina nr. 3 este singura statueta italică bărbătească descoperită la Potpornia. Aceasta, prin concepția execuției și prin forma ochilor⁵, reflectă influențe puternice aparținând culturii Starčevo. Statuetele menționate reprezintă cele mai vechi forme descoperite la Potpornia și, cronologic, pot fi incluse în fazele Vinča A2, A3, conform periodizării lui Gh. Lazarovici, respectiv în faza Vinča- Turdaș I a b conform periodizării lui M. Garașanin.

Tradiția culturii Starčevo este vizibilă la câteva statuete în formă de coloană (nr. 9 și 10), prin unele detalii, cum ar fi ochii, redați ca o virgulă simplă sau dublă⁶. Majoritatea acestora evidențiază o modelare sobră a corpului, modalitate de realizare ce poate fi considerată ca aparținând tradiției anterioare. Ea este vizibilă mai ales la statuetele descrise la nr. 4-17. În afara unei reprezentări umane stilizate (nr. 4), pot fi enumerate și cele mai simple forme de cruce având corpului gros, cu membre orizontale scurte, terminate ascuțit sau rotunjit, uneori perforate orizontal (nr. 9 și 11). La două exemplare apar sâni plastici (nr. 8 și

³ F. Milleker, *Vorgeschichte des banates*, în *Starinar*, XIII, Belgrad, 1938, p. 123, T. XV (3)

⁴ *Ibidem*, T. XV. (10), Compară M. Vasic- *Prethistoriska Vinča*, III, Belgrad, 1936, fig. 22

⁵ Figurinele masculine de la Vinča apar la nivelul bordeielor de la adâncimea de 8,8 m până la 4,8 m. Deși nu sunt întotdeauna indicate atributele sexuale, Vasic la încadrează în grupa teracotlor masculine pe baza coifului sau a poziției mâinilor, care indică un războinic sau un vânător. Nici o figurină de la Vinča nu corespunde în totalitate exemplarului de Potpornia, dacă facem abstracție de forma corpului și indicarea sexului. Ochii tăiați unghiular indică un orizont mai vechi al culturii Vinča.

14). La statueta la care s-a păstrat capul, fața este reprezentată sumar, are o formă triunghiulară, cu nasul proeminent, ochii fiind în formă de virgulă, în maniera Starčevo. Excepție face statueta cu fața pentangulă, cu ochii incizați segmentar (nr. 11). Tipul în formă de coloană, cu reprezentarea orizontală a membrelor este foarte răspândit în așezarea de la Vinča fiind reprezentat de la adâncimea de 8 m până la 25 m. Deci, ele s-au găsit în toate straturile, dar într-un procent inegal și deseori într-o formă dezvoltată. Cel mai des s-au descoperit la adâncimile de 8 m, 6,5 m și 5,5 m și se leagă de faza Vinča - Turdaș II și de începutul fazei Vinča-Pločnik⁷.

Aceleiași perioade îi corespund și următoarele 22 de statuete descrise la numerele 18-39. Aceste reprezentări, chiar dacă aparțin tipului în formă de coloană, respectiv cu formă de cruce, se observă, totuși, unele modificări la nivelul trunchiului. Acestea sunt statuete cu baza lărgită, mai accentuată, de la caz la caz⁸. Terminațiile brațelor orizontale sunt în continuare rotunjite sau ascuțite, rareori găurite. O reprezentare unică o constituie terminația brațului statuietei cu nr. 18, răsucită în jos. La statueta nr. 31, brațele se încheie cu o protomă. Reprezentarea sânilor este înregistrată doar la șapte dintre statuete, în timp ce glutele sunt redată la patru dintre ele. Statuetele ce păstrează capul sunt puține ca număr. Două dintre ele prezintă o față triunghiulară (nr.27, 29), una având nasul în relief și ochii executați segmentar. Fața pentagonală apare în două cazuri, ambele cu reprezentarea nasului. Ochii au fie formă segmentară, fie sunt redați prin umflături orizontale⁹. Ei sunt reprezentați într-un mod neobișnuit la statueta nr. 31, cu un cap foarte stilizat. În locul ochilor apare câte o protuberanță semisferică, sub care se află câte o linie orizontală - o posibilă reprezentare dublă a ochilor. S-ar putea ca umflăturile semisferice să sugereze urechile.

⁶ Compară R. Kotunar, Selevač, *The Neolithic of Serbia*, Belgrad, 1988, p. 92; idem, *Neolitska naselja u dolini Jasenice*, Belgrad, 1988, p. 15; D., M. Garašanin, *Supska*, Belgrad 1979, T. XXVI/2

⁷ Compară M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 105, 108, 113, 118, 173, 183, 193, 205, 209, 253, 255, 256, 283, 301, 315. Gh. Lazarovici, *op. cit.*, 1979, T. XXI, G7

⁸ Compară M. Vasic, C.III, fig. 113, 195, 205, 206, 276, 322, 342, 373, 412, 421. Gh. Lazarovici, 1979, T. XXI, G 12, 15.

⁹ Reprezentarea plastică a ochilor este frecventă la Vinča și apare de la 8 m la 4 m. Compară M. Vasic, *op. cit.*, C III,

La aceste statuete apare, rar, prezentarea hainelor și a tatuajelor. O porțiune a corpului și a feței este acoperită cu linii incizate drepte, arcuite, oblice sau în formă de meandru (nr. 22, 29, 30, 32, 33, 34, 35). Ceea ce le deosebește de tipurile clasice în formă de coloană este, în afară de linia conică a bazei, slaba marcarea a taliei, reprezentarea accentuată a burții, a gluteelor și a liniilor inghinale. În general, forma arcuită a corpului, trădează tendința unei reprezentări cât mai realiste a figurii umane (nr. 34-39)¹⁰. Stilul realist al statuetelor din Potpornia nu s-a manifestat în adevăratul sens al cuvântului. Doar la câteva exemplare putem constata elemente aparținând acestui mod de reprezentare, ce a înflorit în așezarea de la Vinča, în perioada Vinča - Pločnik I și parțial, Vinča - Pločnik II. Este vorba despre statuetele descrise la nr. 40-47, la care observăm modificarea tipului în formă de coloană, pe care o putem data în perioada Vinča - Pločnik I sau la sfârșitul perioadei Vinča – Turdaș. Construirea corpului din linii curbe, respectiv accentuarea șoldurilor, prezența sânilor plastici, deseori a stomacului, ca și accentuarea părții posterioare dovedesc tendința de prezentare realistă a figurii umane. Un bun exemplu este figura nr. 11, cu o formă modelată fin, la care plasticitatea gluteelor și a coapselor, ca și accentuarea șoldurilor, vorbesc despre noile tendințe¹¹.

Între figurinele în picioare din Potpornia se evidențiază trei exemplare care nu au analogii directe în așezarea de la Vinča, nefiind cunoscute nici din alte descoperiri aparținând culturii Vinča. Datorită stării lor fragmentare nu se poate stabili cu exactitate dacă sunt în picioare sau așezate. Este vorba de statuetele cu nr. 48 și nr. 49, de secțiune patrulateră. La cea de-a doua, unghiurile din partea posterioară sunt rotunjite. Ambele sunt decorate cu linii în formă de meandru, înrudite (mai ales dacă observăm piesa de la nr. 48), pe baza motivului meandric și a secțiunii patrulatere, cu o statueta a culturii Bükki din localitatea Mișcolț - Futohaz. Din punct de vedere tipologic, după forma corpului, a

¹⁰ Compară M. Vasic, *op. cit.*, C III, fig. 339, N. Tasić, *Neolitska plastika*, Belgrad, 1973, cat. Nr. 75, statuetele în formă de coloană, cu detaliile corporale slab accentuate se află la 6 m, la Vinča, compară C. III 204, 205, răsucirea corpului la statuete compară M. Vasic C. III. Fig 215, 264.

¹¹ Compară M. Vasic, *op. cit.*, C III, fig. 243, 244, 348, 402. Față de statuetele din Vinča, în Potpornia nu este reprezentat tipul cu partea inferioară scurtată la care îmbrăcămintea este desprinsă printr-o linie ascuțită de sub șolduri, caracteristică între 5 și 2,8 m în Vinča; Compară M. Vasic, *op. cit.*, C III fig. Nr. 285, 286, 327, 329, 340, 403, 422, 427, 465.

accentuării șoldurilor, statueta din Potpornia prezintă mari similitudini cu statuetele timpurii de la Vinča¹². Cea de-a treia corespunde, prin formă și modalitatea de execuție (nr. 50)¹³, unor statuete din cultura Tisa. Forma lată și turtită a părții superioare a corpului cu brațele ridicate, reprezentarea sânelui stâng, sugerarea prin incizii a hainelor imediat sub sâni, arată că este vorba de un import, pe când primele demonstrează o influență culturală din nord.

Statuetele în picioare, folosite în cadrul unor activități de cult sau în alt scop, prezintă și câteva exemplare cu aspect neobișnuit. Acestea sunt miniaturale, goale, stilizate și redau femei gravide sau o reprezentare umană mascată. Este interesant de subliniat că, în cazul acestor statuete, factura este de o calitate inferioară. Două figurine fragmentate, aproape identice (nr. 51, 52), goale, reprezintă femei gravide cu burta accentuată. Nu s-a păstrat conținutul statuetelor, dar presupunem că era vorba de o figurină mică, reprezentând fătul. Semnificația și rolul acestor statuete în cadrul ceremoniilor legate de naștere și fertilitate este fără dubii. Forme similare sunt cunoscute în arealul culturii Vinča și pot fi puse în legătură cu statuetele descoperite la Drenovaț, la care uterul este însemnat printr-o adâncitură, doar ca instrument de cult.¹⁴

În Potpornia sunt cunoscute obiecte de forma unui vas cu partea bombată accentuată, gât cilindric, având o deschidere înconjurată de alte deschideri circulare, fiind interpretată ca un fel de instrument muzical asemănător clopotului¹⁵. Un vas asemănător, cu însemne antropomorfe, este publicat de Gh. Lazarovici, și provine din nivelul II, de la Zorlențu Mare¹⁶. Cu toate că este

¹² N. Kalicz-Makkay, *Die Linienbandkeramik in der Grossen Ungarischen Tiefebene*, Budapest, 1977, T.186, 19; N. Kalicz, *Agyagistenek*, Budapest, 1980, T. 14-15. Comparând statueta din Potpornia cu descoperirile din Vinča, se poate deduce că nu are o analogie concretă cu cele din urmă, exceptând detaliile privind modelarea șoldurilor. Șoldurile ascuțite apar în Vinča la cote diferite de la 6,9 m până la 1,3 m dar pe statuete de un alt tip; Compară M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. nr. 161, 482.

¹³ P. Racky, Ocsod-Kovashalom, *The Late Neolithic of the Tisza Region*, Budapest-Szolnok, 1983, 78, fig.36; compară opera menționată, p. 16, fig. 5, 53, fig. 14.

¹⁴ Dušan Krstić, *Novi tip neolitskih statueta*, în *Zbornik radova Narodnog muzeja*, XV-1, Belgrad, 1994, p. 17-21, fig. 1-4

¹⁵ F. Milleker, *op. cit.*, T.IX (1). În muzeul popular din Vârșeț se află un obiect similar, de dimensiuni reduse, din Potpornia.

¹⁶ Gh. Lazarovici, *op. cit.*, T. XX G 11.

foarte fragmentat, acest obiect poate fi pus în legătură cu statueta anterioară, iar prin concepția execuției, cu statuetele goale. Comparând statueta nr. 51 cu materialul provenit din așezarea Vinča, putem constata asemănarea în ceea ce privește brațele cu terminații scurte, groase, în formă de protome, cu cele descoperite aici la 8 m, 6,9 m, 4,3 m și 4,1 m¹⁷. Acest tip de statuete cu interiorul gol sunt cunoscute în culturile neolitice din Bulgaria și în cultura Gumenița, de pe teritoriul României, fapt ce dovedește supraviețuirea acestora în culturi preistorice ulterioare¹⁸.

Între materialele de la Potpornia sunt prezente două exemplare de statuete miniaturale, schematizate, a căror semnificație nu a fost relevată (nr. 53, 54). Aceste descoperiri sunt cunoscute în literatura de specialitate ca obiecte de joc pe tablă, a căror număr în Vinča nu este neglijabil, fiind fabricate din diverse materiale (calcite, alabastru, lut), în diferite forme și apar în toate straturile, de la 9,2 m până la 4 m, cel mai des fiind întâlnite la adâncimea de 7m¹⁹. Statueta nr. 54 de la Potpornia are analogii la adâncimea de 8,1 m în așezarea de la Vinča²⁰. Cealaltă, nr. 53, având în vedere porțiunea conică inferioară, poate fi legată, cu mare prudență, de tipurile în formă de cupă provenite de la Vinča. În partea superioară, exemplarul posedă o formă diferită față de cele de la Vinča.

O figurină modelată sumar (nr. 55) reprezintă, prin forma sa, un exemplu unic de reprezentare a tipurilor umane mici, cu abdomenul accentuat. Statuetele cu abdomenul accentuat, provenite de la Vinča, aparțin fazei de tranziție dintre Vinča Turdaș II și Vinča- Pločnik I²¹. Prin stil și prin tip, statuetele de Potpornia se deosebesc de cele din Vinča, cele dintâi fiind în formă de coloană (stâlp). Dacă luăm în considerare modul în care a fost executat capul, alungit în partea superioară și subțiat pe margini, cea mai apropiată analogie o avem la adâncimea de 5 m în așezarea de la Vinča²².

¹⁷ M. Vasic, *op. cit.*, C. III

¹⁸ *Keramik und Gold, Bulgarische Jungsteinzeit im 6 u 5 Jahrtausend*, Sofia- Frankfurt am Main 1983. kat. Nr. 142, 201; Marija Gimbutas, *The Gods and Goddesses of Europe*, London, 1974, p. 163 fig 105; Ion Miclea, Radu Floescu, *Preistoria Daciei*, București, 1980, fig. 210

¹⁹ M. Vasic, *op. cit.*, C. II, Belgrad, 1936, p. 91-99, fig 165-191

²⁰ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig.104

²¹ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 586, 587, 588.

²² M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig.581

Ultima dintre statuetele în picioare, cu o formă specială o reprezintă o figurină mică, antropomorfă, cu cap de animal, respectiv purtătoare de mască animală (nr. 56). În acest caz, figurina era folosită fără dubii pentru magie imitativă în cadrul ceremoniilor legate de vânătoare. Coarnele sau urechile, executate extrem de plastic, sugerează un animal sălbatic, cerbul sau iepurele, ale căror caracteristici au fost adăugate de om chipului său, solicitând un rezultat bun la vânătoare. M. Vasic înregistrează reprezentări asemănătoare la Vinča, la adâncimi diferite: 7,8 m, 7,6 m, 6,5 m și 4 m respectiv la sfârșitul fazei Vinča-Turdaș și parțial în faza Vinča-Pločnik I²³. În Banat, în România sunt cunoscute figurine antropomorfe de acest tip provenite din localitatea Zorlențu Mare, ce fac parte din faza veche a culturii Vinča, respectiv fazele B1/B2, conform periodizării lui Gh. Lazarovici²⁴.

STATUETELE AȘEZATE din Potpornia aflate în colecția Muzeului popular din Vârșeț sunt reprezentate printr-un număr de 6 piese, procentajul lor fiind mic în raport cu cele în picioare. Toate sunt fragmentare, ceea ce nu permite reconstituirea formei inițiale. Totuși, pe baza caracteristicilor păstrate, pot fi încadrate în faza Vinča-Pločnik I, cu o singură excepție (nr. 62), care este ceva mai veche și aparține fazei Vinča-Turdaș II.

Primele două statuete (nr. 57, 58) aparțin tipului așezat pe tron. S-a păstrat partea inferioară a corpului, unită cu tronul, cu picioarele în formă de coloană, depărtate, îndoite din genunchi. Tipul de tron realizat ca o bancă este cunoscut la Vinča, la adâncimile de 6,1 m și 5,2 m. Asemănarea dintre exemplarele provenite de la Potpornia și cele de la Vinča constă în proeminențele plastice din părțile laterale ale băncii care sunt interpretate de Vasic²⁵.

Modelarea statuietei nr. 59 este foarte interesantă. Prin proporții aceasta aduce cu statuetele în picioare dar, deși este deteriorată, partea inferioară indică picioare depărtate, întinse, acum rupte. Statueta, așezată pe pământ, este cu baza plată, asemănătoare celei descoperite la Vinča, la adâncimea de 5,2 m. De asemenea, prin unele detalii, această statueta se leagă de altele descoperite la adâncimea de 5,6 m²⁶, aparținând aceluiași strat cultural la Vinča.

²³ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 583, 585, 592, 593. Vasic interpretează reprezentările asemănătoare din Vinča ca fiind un om cu cap de iepure sau cu coarne.

²⁴ Gh. Lazarovici, *op. cit.*, 1979. T.XX/G2, G3.

²⁵ M. Vasic, *op. cit.*, C.III, fig.517, 523

²⁶ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 280, 497

Starea fragmentară a statuetei nr. 60 și absența părții inferioare nu permite legarea ei de o formă specifică, deoarece nu s-a putut determina dacă aparține tipului statuetelor îngenunchiate, cum întâlnim la Vinča la adâncimea de 5,1 m sau celor așezate pe tron, respectiv postament, cum este cazul exemplarelor descoperite la adâncimile de 5,9 m și 5,4 m la Vinča²⁷ și a statuetei de la Medvedneac²⁸. Măinile așezate pe burtă corespund poziționării mâinilor la exemplarele din ambele localități, cu care prezintă analogii.

Două statuete, fragmentare, având partea superioară păstrată parțial, au fost atribuite tipului așezat pe un tron (nr. 61, 62), pe baza lărgirii din partea inferioară și a urmelor spargerii. Acestea aparțin unui tip diferit în ceea ce privește modelarea corpului. Prima este prezentată cu o mână arcuită (păstrată doar cea stângă) așezată pe șoldul cu care se contopește. Acest mod de reprezentare a mâinilor se întâlnește la Vinča, la adâncimea de aproximativ 4 m²⁹. Cea de a doua statueta are un corp ușor turtit, în formă de coloană, cu brațele așezate orizontal. Din punct de vedere tipologic, aceasta este legată de faza mai veche a culturii de Vinča. După meandrele săpate adânc pe porțiunea corpului această statueta pare să formeze o pereche cu statueta în picioare nr. 35. Același lucru îl putem susține, cu o mai mare certitudine, despre statuetele nr. 61 și nr. 42. Factura, modul de execuție al suprafeței și urmele păstrate ale culorii roșii sunt atât de asemănătoare la ambele exemplare încât indică, fără nici un dubiu, apariția lor concomitentă. Dacă aceste statuete formau o pereche, dacă rolul lor într-un cult era legat, rămâne la nivelul presupunerilor deoarece nici în primul, nici în al doilea caz nu există date cu privire la împrejurările descoperii.

STATUETELE PERFORATE sunt incluse de M Vasic în rândul talismanelor, respectiv a obiectelor votive alături de amulete. Aceste obiecte apar la Vinča la adâncimi diferite de la 6,2 m respectiv 8 m până la 2,6 m³⁰. Este ușor de înțeles că unele exemplare ale acestor reprezentări umane perforate conțin analogii cu statuete descoperite la Vinča. Cel mai vechi exemplar este întâlnit la adâncimea de 8,1m, dar ele se află și la adâncimea de 6 m și corespund figurinelor umane prezentate sumar³¹.

²⁷ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 499, 518, 521

²⁸ Ratko Katunar, *op. cit.*, p. 4-5

²⁹ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 393, 417 429.

³⁰ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, 147-150

³¹ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 618 și 113, 194, 195, 207.

Aceste statuete au un caracter antropomorf, ceea ce poate fi spus și despre descoperirile de acest tip din Potpornia.

Figurinele perforate de la Potpornia (nr. 63-67) prezintă reprezentări umane, redată sumar sau niște forme extrem de stilizate, cu o perforație verticală, de la un capăt la altul al statuetei. Atributul antropomorf se oglindește prin corpul în formă de coloană, cu brațe orizontale și prin prezența capului (nr. 63-65). Le putem lega, din punct de vedere tipologic, de forme asemănătoare provenite de la adâncimea de 5m și 6m, la Vinča, precum și de descoperiri de acest tip din partea românească a Banatului³². Având în vedere că și în fazele mai târzii ale culturii Vinča apar astfel de reprezentări sumare, de altfel caracteristice pentru aceste faze, unele exemplare le putem considera ca fiind mai recente. Acest fapt se referă mai ales la exemplarul nr. 64 care corespunde, prin anumite detalii, formelor aflate la adâncimea de 6m, iar din punct de vedere stilistic îl putem raporta la cele aflate la 3,2 m și 3 m, la Vinča³³. După forma groasă a corpului acest exemplar prezintă analogii semnificative cu statueta de la Zorlențu Mare (România), dar dintr-o fază mai târzie a culturii Vinča³⁴.

Figurinele antropomorfe, stilizate, perforate, cu mâinile ridicate apar la Vinča la 5 m³⁵. La Potpornia acest tip este reprezentat printr-un exemplar cu corpul scurt, în formă de coloană, membrele în poziție de adorație, având în jurul gâtului crestat așa numitul semn V (nr. 66). În afară de descoperirile din Vinča acest exemplar prezintă analogii bune cu localitățile bănățene din România, Liupcova și Zorlențu Mare³⁶.

O statueta, în formă de amuletă, foarte stilizată, cu o perforație verticală și cu mai multe terminații, poate fi interpretată ca o statueta cu două capete sau ca o figurină kurotrofă (nr. 67). Reprezentările cu două capete și figurinele prezentând mama cu copilul, provenite din așezarea de la Vinča sunt descoperite la diferite adâncimi de la 6,6 m până la 2,4 m³⁷. Exemplarul din Potpornia

³² M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 290, 620, 622. Gh. Lazarovici, *op. cit.*, T. XXI/A 1,3, 5.

³³ M. Vasic, C. III, fig. 621, 622, 452, 456, 459. N. Tasic, 1973. 76. cat, nr. 134. T. XXXV/134.

³⁴ Gh. Lazarovici, *op. cit.*, T. XXII/I 10.

³⁵ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 628, 629, 631.

³⁶ Gh. Lazarovici, *op. cit.*, T. XXII/A 16, 17; T. XXII/ H 1, 2.

³⁷ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 119-120

prezintă cele mai apropiate înrudiri cu statueta miniaturală de la Vinča, descoperită la adâncimea de 6,6m, care reprezintă, de altfel și cea mai nouă apariție a unei statui cu două capete la Vinča³⁸.

CAPETELE STATUETELOR, aparținând colecției provenite din așezarea Potpornia, sunt atât de diferențiate încât, între cele 44 de exemplare, nu pot fi găsite bucăți identice. Acest fapt nu se referă întotdeauna la unele detalii de executare a feței sau nasului fiind reprezentate, de cele mai multe ori identic. Ochii, sunt redați diferit, uneori lipsind cu desăvârșire, părul este prezent foarte rar, iar gura este indicată într-un singur caz. Creștetul capetelor este fie rotunjit, fie patrulater, semisferic, rareori fiind modelat în formă de lentilă, plasată orizontal sau oblic. Aceste detalii, nu reprezintă nici un fel de particularități întrucât sunt caracteristice pentru cultura Vinča și nu pot fi luate în considerare atunci când se fac determinări cronologice. În acest caz, hotărâtoare este forma feței.

Șapte exemplare au o față triunghiulară clar definită (nr. 71-77), în timp ce un exemplar poate fi considerat ca formă de trecere de la fețele triunghiulare spre cele pentangulare (nr. 78). Acest cap, cu toate că are o față triunghiulară, posedă câte o mică adâncitură în partea laterală, ce sugerează un pentagon, în formă incipientă. Cele mai numeroase sunt fețele ce prezintă o formă pentagonală. Prin modul lor de execuție, unele exemplare se situează la un grad înalt, atât din punctul de vedere al prelucrării tehnologice dar și prin concepția artistică. În ceea ce privește pasta din care sunt executate, în general predomină factura dură, adecvată statuetelor.

În afara exemplarelor cu fațe triunghiulare și pentangulare există trei piese ce nu aparțin acestor categorii (nr. 68-70). Ele se prezintă cu fața ovală, nedefinită clar și constituie cele mai vechi apariții. Astfel de reprezentări au fost găsite și în straturile mai vechi din așezările Vinča și Banjica³⁹. Ochii, reprezentați prin niște înțepături, sub forma unor gropițe adânci, găsesc analogii printre statuetele aflate la adâncimea de 6 m la Vinča⁴⁰. În alte cazuri sunt marcați prin prezența unor linii orizontale, în manieră Starčevo. Creștetul capului, rotunjit sau foarte evidențiat, indică o fază mai veche a culturii Vinča, corespunzătoare

³⁸ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 194

³⁹ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 33, 37, 42, 51, 77, 78, de la 9-8,3 m. J. Todorovic, A. Termanovic, *Banjica*, Belgrad, 1961. T. IX/1, 1973. cat. Nr. 4, fig. 4

⁴⁰ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 194.

descoperirilor de acest tip de la Vinča și Zorlențu Mare (faza B1/B2)⁴¹.

Capetele cu fața triunghiulară din fondul de la Potpornia aparțin, tipologic, fazelor Vinča-Turdaș I, II, unde apariții de acest tip sunt cel mai des întâlnite. Dintre acestea se desprinde, ca fiind cel mai vechi, exemplarul cu ochii unghiulari, (nr. 71). Cel cu ochii segmentați (nr. 72), ce prezintă creștături pe gât și pe cap (urmărindu-se redarea părului), are elemente prin care se leagă de faza dezvoltată a culturii Vinča. Reprezentarea plastică a ochilor apare pe două exemplare (nr. 73, 74), evidențiindu-se clar, într-un caz (nr. 74), modul în care au fost aplicate fragmentele plastice pentru realizarea lor. La exemplarele nr. 75-77 nu sunt redați ochii. Cu toate că aceste detalii sunt prezente în fazele mai tinere ale culturii Vinča, apar pentru prima dată la adâncimile de 8-8,9 m⁴². Printre piesele rare se semnalează o statueta cu două perforații în creștet (nr. 73), caracteristice fazei Vinča-Pločnik. Ele apar mai des la exemplarele cu fața de formă pentagonală. Apariția lor cea mai timpurie se leagă de stratul cu bordeie de la de la Vinča, aparținând adâncimii de 9,3 m.⁴³

Analizând fața pentagonală, observăm că trasarea conturului feței este realizată prin linii ce leagă bărbia de pomeți pe părțile laterale ale feței, ce se continuă drept spre zona tâmplei și apoi sunt legate, în punctele extreme superioare, printr-o linie ce desemnează granița superioară dintre frunte și creștetul capului. Raportul acestor linii determină forma feței. Deosebim fețe cu pomeții puternic accentuați, la care tâmpla este mai mult sau mai puțin adâncită și altele în care aceștia sunt, numai într-o anumită măsură, subliniați. La unele statuete bărbia este foarte alungită și liniile ce o compun se unesc într-un unghi ascuțit (nr. 110, 83). Unele exemplare se închid într-un unghi drept sau obtuz, compunând o față largă, turtită (nr. 99, 101). La alte statuete nu mai putem vorbi despre pomeți căci, unghiurile corespunzătoare sunt așezate la nivelul maxilarului inferior (nr. 83, 86, 107).

Astfel de detalii sunt prezente la statuetele găsite la adâncimile de 6 m și 5 m din așezarea Vinča. Cele cu pomeții accentuați caracterizează straturile mai

⁴¹ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig 3, 77, 136, 150, 152. Gh. Lazarovici, *op. cit.*, T. XX/H 9.

⁴² Apariția ochilor plastici la Vinča este legată de adâncimea de 8 m. Compară M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 110. Fața fără ochi apare mai devreme la adâncimea de 8,9 m Compară M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 37.

⁴³ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig 3.

tinere, și corespund adâncimii de 4 m.⁴⁴

În privința modelării creștetului, statuetele de la Potpornia sunt asemănătoare întru totul cu statuetele provenite de la Vinča. Cele mai frecvente sunt exemplarele cu creștetul aplatizat (nr. 83, 84, 79, 80, 88, 95, 97, 102-105), existente în așezarea de la Vinča, îndeosebi la adâncimea de 6 m. Asemenea manieră de execuție a mai fost întâlnită atât în straturile anterioare și în cele ulterioare. Creștetul orizontal, foarte îngustat (nr. 111) nu este tipic pentru statuetele din așezarea eponimă.

Creștetul aplatizat și înclinat spre spate, ce apare la statuetele de la Potpornia în asociație cu fețele pentagonale, constituie o apariție relativ rară, fiind constatat la șapte exemplare (nr. 89, 90, 94, 96, 106-108). În două cazuri prezintă și perforații (nr. 94, 108). Uneori aceste elemente sunt mai puțin accentuate (nr. 95, 97, 109). Este necesar să menționăm că unele piese prezintă o frunte foarte rotunjită, ce depășește creștetul, care astfel pare mai coborât (nr. 94, 106, 107). Un număr mic de statuete, cu capul modelat în acest fel sunt tipice pentru faza evoluată a culturii Vinča-Pločnik. Această observație este în concordanță cu o constatare anterioară care arată că, în materialul de la Potpornia, doar puține elemente anunță dezvoltarea deplină a culturii Vinča, așa numita fază *barocă*. Aceasta nu s-a manifestat în totalitate în localitatea Kremeneac, cel puțin în conformitate cu datele deținute până în prezent.

Alte două modalități de redare a creștetului, la statuetele cu fețele pentagonale descoperite la Potpornia sunt exemplificate prin capete modelate în formă de calotă, prezentate realist, fără prea multe accentuări (nr. 99, 87, 101, 110) cât și prin capete cu creștetul convex, aplecat către spate (nr. 89, 91, 92, 98, 100). Ele nu constituie o apariție frecventă în așezarea de la Vinča fiind înregistrate, sporadic, în straturile inferioare, la adâncimile de 9m, 8m și 7m. Ele au apărut și la adâncimi de 6 și 5 m.⁴⁵ Prin aceste detalii și pe baza modului în

⁴⁴ Pomeții neaccentuați la fețele pentagonale apar cel mai des la Vinča de la 6,4m la 5,3m. Compară M. Vasic, , *op. cit.*, C. III, fig. 186, 193, 199, 205, 260, 292, 301, 303. Fețele cu pomeții accentuați apar sporadic în același strat, fiind mult mai reprezentate în straturile mai tinere ale culturii Vinča. Compară M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig 211, 293, 306, 344, 366. Exemplarul cu bărbia alungită provine de la cota 4,9m. Compară M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 338. Figura cu fața lată, ușor turtită din Vinča provine de la cota 4,8m. Compară; M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig.343.

⁴⁵ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 3, 62, 97, 144, 275.

care a fost modelată fața, exemplarele nr. 99 și nr. 101 prezintă analogii cu statuetele de tipul Vidovdanka⁴⁶. Capul, cu fața realizată sumar și creștetul în formă de calotă (nr. 87) prezintă corespondențe cu statueta descoperită la adâncimea de 6,5 m în așezarea de la Vinča.⁴⁷ Pentru exemplarul nr. 110 este evidentă asemănarea cu statueta descoperită la adâncimea de 4,9 m, realizată pe baza creștetului sub formă de calotă și a bărbiei alungite.⁴⁸

Modelarea capului statuetelor cu creștetul convex se realizează prin trecerea bruscă de la zona bombată a acestuia spre ceafa adâncită. Pe de altă parte zona este clar delimitată de frunte printr-o linie de îmbinare unghiulară (nr. 82, 91, 92, 98, 100). Aceste statuete, aparținând tipului cu pomeții accentuați se remarcă și prin alte caracteristici. Cu excepția unui exemplar, toate celelalte prezintă ochii segmentați (nr. 91, 92, 98, 100). Uneori pleoapele inferioare sunt prelungite spre pomeți (nr. 92, 98, 100). Alteori (nr. 100), liniile pleoapelor inferioare se termină cu o spirală sau cu o mică perforație (nr. 92), fiind indicat și irisul. Gura, reprezentată destul de rar la statuetele culturii Vinča apare la exemplarul nr. 98. Două capete se disting prin dimensiuni (nr. 91, 92). Decorarea feței, deosebit de bogată este realizată prin linii incizate în formă de meandre și prin stilizarea genelor (nr. 91). Prin factura pastei și prin suprafața bine prelucrată ele constituie o raritate în fondul de la Potpornia. În modelarea celeilalte statuete (nr. 92) s-a acordat atenție modelării feței, restul corpului fiind mai puțin tratat: pe creștet și pe ceafă se observă neregularități și amprente de material textil.

Un alt exemplar deosebit îl constituie capul cu *tiară* (nr. 93). Acesta se remarcă prin dimensiuni, prin factura foarte bună a pastei și prin finisarea suprafețelor, ca și prin ochii crestați în formă de segmente, cu pomeții plastici și cu creștetul tras pe verticală și subțiat. Reprezentări asemănătoare s-au aflat la Vinča, începând cu 7,7 m, fiind întâlnite și în straturile mai târzii, 6 m⁴⁹. În așezarea de la Zorlențu Mare este înregistrată o reprezentare similară cu creștetul înălțat și subțiat în formă de *tiară*.⁵⁰ Cele mai apropiate analogii pentru exemplarul de la Potpornia îl constituie cele mai vechi statuete de acest tip, datând de la începutul fazei Vinča-Turdaș II b.

⁴⁶ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 202

⁴⁷ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 176

⁴⁸ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 388.

⁴⁹ M. Vasic, *op. cit.*, C. III, fig. 133, 237, 248

⁵⁰ Gh. Lazarovici, *op. cit.*, T. XXI/B 3

Această comunicare face publică, pentru prima dată, toată plastica antropomorfă tridimensională din Potpornia.⁵¹ Colecția din Potpornia a fost adunată de-a lungul unui secol și, cea mai mare problemă o reprezintă lipsa documentației. Cea mai mare parte a pieselor din colecție au fost procurate la sfârșitul secolului XIX și la mijlocul secolului trecut. Doar două exemplare provin din săpături arheologice, efectuate în anul 1957. Ele au fost identificate pe baza desenelor din jurnalul de teren (nr. 59 și 89).⁵²

Analiza tipologică ne ajută să concluzionăm că plastica antropomorfă de la Potpornia, prezintă analogii perfecte cu statuetele descoperite la Vinča, datate din perioada de început a culturii Vinča, până la finalul fazei Vinča-Pločnik I. Această afirmație a fost confirmată și prin noile analize efectuate de către Dragoslav Srejović asupra teracotelor de Vinča, evidențiind o bună sincronizare cu statuetele din faza Vinča A-B, respectiv C⁵³. Statuetele de tip coloană sau cruce se leagă de așezările din Banat și de cea de la Vinča, fapt evidențiat de matricea unitară a formelor pe o suprafață mai mare, indicând și dezvoltarea paralelă în perioada fazei târzii a culturii Vinča. Începând de la sfârșitul fazei Vinča-Turdaș, piesele de la Potpornia reflectă o legătură mai strânsă cu așezarea Vinča. Apar reprezentări realiste, cu mai multe detalii pe suprafața corpului, motivele incizate, cât și noi tipuri - statuete așezate. Acestea demonstrează că localitatea de la Kremeniac s-a dezvoltat și în faza Vinča-Pločnik I și că legăturile cu regiunea-mamă nu au fost întrerupte. În acea perioadă, în Banat aveau loc schimbări importante, un centru puternic cum a fost, de exemplu, Zorlențul Mare se divizează în câteva așezări mici. Pe această suprafață poate fi observată o izolare relativă și implicit, o întârziere în domeniul culturii materiale.⁵⁴ Nu există dovezi sigure că Potpornia ar fi avut aceeași soartă cu Zorlențul Mare. În această localitate, viața a continuat și în perioada Vinča-Pločnik I. Nu putem

⁵¹ Materialul din Potpornia a fost publicat, ocazional în literatura de specialitate. Detaliile referitoare la publicarea materialelor sunt menționate individual, la descrierea obiectelor.

⁵² Date însumate cu privire la locația Kremeneiak sunt conținute în catalogul expoziției *Localitatea neolitică Kremeniac, lângă Potpornia*, Vârșeț 1982.

⁵³ Dragoslav Srejovic, *Umetnost i religija, Vinča u praistoriji i srednjem veku*, Belgrad 1984, 50. fig. 33. a, b, v, g, đ, ž; 53, fig.34 a.

⁵⁴ Gh. Lazarovici, *Die Periodisierung der Vinca-Kultur in Rumänien, Praehistorische Zeitschrift* 56, Heft 2 Berlin 1981.

vorbi, în acest caz, despre izolare și rămânere în urmă deoarece, localitatea de cultură Vinča de la Potporania a înregistrat în perioada fazei menționate, o dezvoltare internă, petrecută însă într-un tempo scăzut. Este necesar, de asemenea să luăm în considerare faptul că, o mare parte din statuetele din Potporania aparțin fazei de tranziție de la faza Vinča-Turdaș la cea Vinča-Pločnik. Aceasta confirmă că așezarea de la Potporania a avut legături intense și cu neoliticul din zona Morava, mai ales cu localitatea Selevač de la Staro Selo. Cele mai multe statuete provenite de la Potporani se pot sincroniza cu statuetele din localitățile menționate, ce aparțin, în majoritate fazelor Vinča-Turdaș II, fazei Gradač și Vinča-Pločnik I⁵⁵. În același timp statuetele de la Potporani prezintă anumite puncte de contact și cu orizontul Divostin II, pe baza celor mai caracteristice exemple de plastică figurativă.⁵⁶

DESCRIEREA STATUETELOR

1. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 848, Pl. 1.

Figurină reprezentând o femeie cu glutele și șoldurile accentuate, având sânii reprezentați plastic. Pasta este de factură bună, cu un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare brun – roșcată. Înălțime: 67 mm, lățime: 36 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Felix Milleker, 1938, 123. T. XV.

2. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 847, Pl. 1.

Figurină umană prezentată sumar, nasul plastic, ochii crestați unghiular. Sânii au forma unor protuberanțe mici, șoldurile și glutele sunt subliniate. Baza este ușor lărgită și concavă. Pasta este de o factură bună, cu un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare brun – roșcată până la cenușiu deschis.

⁵⁵ Jasmina Milojkovic, *The Anthropomorphic and Zoomorphic Figurines, Selevac, a neolithic village in Yugoslavia*, Los Angeles, California, 1990, p. 399. fig. 11.1 a, b, c; 11.2d, c; 11. 4 a46. 3, 1.

⁵⁶ Zagorka Letica, *Anthropomorphic and Zoomorphic Figurines from Divostin, in Divostin and the Neolithic of Central Serbia*, Kragujevac, 1988, katalog: 185. 80-85, fig. 7,7: 7,8.

Înălțime: 75 mm, lățime: 31 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Felix Milleker, 1938, 123. T. XV.

3. Statuetă ithifalică, nr. inv.b. b, Pl. 1.

Corpul în formă de coloană, capul și fața nediferențiate, reduse la nasul și creștetul ascuțite, modelate aproape identic. Ochii sunt crestați unghiular. Sexul masculin este indicat printr-o protuberanță. Gluteele sunt slab accentuate. Pasta este de o factură bună, cu un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare brun – roșcată. Înălțime: 84 mm, lățime: 27 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

4. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 823, Pl. 1.

Reprezentare umană, de mici dimensiuni, schematizată, capul nediferențiat, cu o față triunghiulară slab exprimată, nasul este plastic, creștetul este înclinat. De o factură bună, cu un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare cenușie. Înălțime: 47 mm, lățime: 24 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

5. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 772, Pl. 1.

Figurină umană de mici dimensiuni, executată sumar. Fața este triunghiulară, ridicată, cu nasul accentuat, creștetul nivelat. Pe corpul în formă de coloană, apar terminații scurte ale mâinilor. Baza patrulateră este acoperită cu tăieturi superficiale. De o factură bună, cu un strat subțire exterior, cu suprafața glazurată, de culoare brun-roșcată. Înălțime: 41 mm, lățime: 27 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

6. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 776, Pl. 1.

Statuetă de mici dimensiuni, capul și terminația din partea dreaptă lipsesc. Corpul este fără detalii anatomice. De o factură bună, cu suprafața exterioară netedă, neglazurată, de culoare brun – roșcată și cenușie. Înălțime: 34 mm, lățime: 28 mm, grosime: 11 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

7. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 817, Pl. 1.

Figurină umană de mici dimensiuni, lipsește capul. Brațele ascuțite sunt

dispuse orizontal. Baza este concavă. Pasta este de factură semifină, cu nisip, glazurată, de culoare închisă, până la maro deschis. Înălțime: 49 mm, lățime: 58 mm, R bazei: 24-25 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

8. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 819, Pl. 1.

Figurină fragmentată, cu capul și terminațiile membrelor deteriorate. Pe corpul gros, sunt lipiți sânii. De o factură bună, cu un strat exterior subțire, glazurat, de culoare brun – cenușie, inegală. Înălțime: 85 mm, lățime: 75 mm, grosime 40 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

9. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 859, Pl. 2.

Corpul este gros, cu terminații scurte ale membrelor, conținând câte două perforații. Fața triunghiulară, orientată în sus prezintă în mijloc un nas plastic, iar ochii au formă de virgulă. Creștetul este oblic și nivelat. De o factură bună, cu suprafața exterioară glazurată este de culoare maro. Înălțime: 63 mm, lățime: 54 mm, raza bazei 33 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

10. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 821, Pl. 2.

Corpul este greoi, cu terminații scurte ale mâinilor și capul cu creștetul aplatizat și înclinat. Fața este triunghiulară, cu nasul plastic și ochii crestați sub forma unor linii duble scurte. Confectionată din pastă de factură bună, prezintă în exterior un strat subțire, glazurat, de culoare maro închis. Înălțime: 74 mm, lățime: 71 mm, R bazei: 33 mm.

Felix Milleker, 1938, T. XV

11. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 851, Pl. 2.

Pe corpul scund, cu baza circulară, se văd porțiuni ale brațelor rupte, ce păstrează urmele unor orificii. Fața pentagonală, deteriorată, prezintă numai ochiul drept, segmentat și bărbia alungită. Pasta, de factură grosieră, cu granule mari de nisip, insuficient arsă este acoperită în exterior de urmele unui strat subțire, de culoare cenușie, suprapus peste culoarea de bază, brun-roșcată. Înălțime: 91 mm, lățime: 42 mm, R. bazei: 24 – 27 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

12. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 868

Se păstrează un fragment din partea inferioară a statuetei, cu bază circulară. De factură bună, este acoperită în exterior cu un strat subțire, glazurat, de culoare brună și neagră. Înălțime: 69 mm, R.: 38 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

13. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 866.

Se păstrează un fragment din partea inferioară a statuetei, cu bază circulară, concavă. Pasta semifină, cu fire de nisip, prezintă în exterior o suprafață aspră, de culoare maro. Înălțime: 60 mm, R.: 36 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

14. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 867, Pl. 3.

Statuetă fragmentară, cu bază circulară. Capul și mâinile lipsesc, iar sânii sunt redați plastic. Pasta este de factură bună, cu un strat exterior subțire, glazurat, de culoare maro. Înălțime: 75 mm, lățime: 61 mm, R. Bazei: 30 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

15. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 863, Pl. 2.

Corpul, fără cap și alte detalii anatomice, cu brațe scurte, orizontale, prezintă baza deteriorată. Este realizată din pastă de factură bună, cu un strat exterior subțire, și suprafața glazurată, de culoare maro. Înălțime: 86 mm, lățime: 66 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

16. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 850. T. 3.

Corpul, fără cap și alte detalii anatomice, prezintă brațe scurte, orizontale. Pasta este de factură nisipoasă, cu suprafața exterioară glazurată, subțire, de culoare maro și cenușie. Înălțimea: 100 mm, lățimea: 73 mm, R. Bazei: 27-31 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

17. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 813, Pl. 3.

Statuetă fragmentară (capul și brațele lipsesc) realizată cu corpul sub

formă de coloană. Pasta este de factură fină, cu suprafața exterioară subțire, cu urme de glazurare, de culoare maro închis. Înălțimea: 67 mm, lățimea: 33 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

18. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 861, Pl. 2.

Corpul se lățește conic spre baza de formă elipsoidă. Terminațiile brațelor sunt orientate în jos. Pasta este de factură bună, cu un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare neagră. Înălțime: 63 mm, lățime: 59 mm, R. bazei: 41 x 34 mm.

Descoperire întâmplătoare, cu ocazia verificării terenului în vederea săpării unui canal în anul 1947.

Nepublicată.

19. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 814, Pl. 2.

Statuetă fragmentară, fără brațe și cap nu prezintă pe corp detalii anatomice. Baza este ușor lărgită, în formă de elipsă. Pe gât, în zona dorsală s-a păstrat un fragment de reprezentare a părului, sub forma unor linii crestate vertical. Pasta este semifină, cu nisip și suprafața exterioară glazurată, deteriorată, de culoare brun-roșcată, cu pete negre. Înălțimea: 79 mm, lățimea 35 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

20. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 775, Pl. 3.

Figurină umană, fără cap, de mici dimensiuni este în formă de cruce. Brațele, lățite la bază, se termină ascuțit. Pasta de factură bună, cu un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare brun – roșcată și neagră. Înălțime: 46 mm, lățime: 55 mm, raza bazei: 18-20 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

21. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 816, Pl. 3.

Statuetă fragmentară, căreia îi lipsesc mâna stângă și capul. Corpul are o formă rotunjită, neregulată. Sâni sunt reprezentați prin protuberanțe mici. Pasta este de factură grosieră, cu suprafața exterioară mai puțin îngrijit prelucrată, ce păstrează urme de glazură, de o culoare inegală, brun-roșcată și maro închis. Înălțime: 69 mm, lățime: 59 mm, R bazei: 38-41 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

22. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 828, Pl. 3.

Statuetă de dimensiuni miniaturale, căreia îi lipsesc capul și brațul drept. Corpul este lărgit spre baza în formă de elipsă. Prin linii crestate neglijent, se încearcă redarea hainelor. Pasta, de factură semifină, cu fire de nisip, prezintă un strat exterior mai gros, slab glazurat, de culoare brun-roșcată, cu pete închise. Înălțimea de 33 mm, lățimea 40 mm, R bazei 20x29 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

23. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 815, Pl. 3.

Statueta fragmentară este fără cap. Corpul greoi, cu abdomenul accentuat, în partea inferioară este lărgit spre baza dreaptă, elipsoidă. Terminațiile brațelor sunt scurte, modelate patrulater. Pasta este de factură semifină, cu suprafața exterioară glazurată, de culoare roșu deshis. Înălțime: 56 mm, lățime: 46 mm, R bazei: 28-33 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

24. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 827, Pl. 4.

Statueta fragmentară, fără cap, de mici dimensiuni, în formă de coloană, cu brațe orizontale este lărgită spre bază. Pasta, de o factură semifină, cu nisip prezintă un strat exterior subțire, glazurat, de culoare brun-roșcată. Înălțime: 50 mm, lățime: 52 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

25. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 774, Pl. 4.

Statueta fragmentară, fără cap, de mici dimensiuni, în formă de coloană, cu brațe orizontale este lărgită spre bază. Sâni sunt prezentați sub forma unor umflături. Pasta este de factură bună, cu suprafața exterioară glazurată, de culoare brun-roșcată și cenușiu închisă. Înălțime: 36 mm, lățime: 33 mm, R bazei 19 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

26. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 818, Pl. 4.

Se păstrează partea superioară a corpului, fără cap și un singur braț, lat în zona umărului și ascuțit la vârf. Sâni prezentați plastic. Pasta este de factură grosieră, cu o cantitate mare de nisip și suprafața exterioară subțire, glazurată

neglijent, păstrată pe alocuri, de culoare neagră, cu pete deschise. Înălțime: 62 mm, lățime: 95 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

27. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 824, Pl. 4.

Se păstrează partea superioară a corpului, cu capul deteriorat. Fața triunghiulară, nu păstrează detalii anatomice. Corpul ușor turtit, prezintă brațe scurte orizontale. Pasta, de o factură bună este cu suprafața exterioară glazurată, de culoare roșu deschis până la maro. Înălțime: 78 mm, lățime: 89 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

28. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 877.

Fragment de corp, cu partea superioară ușor turtită ce păstrează brațul drept orizontal, cu o terminație de formă patrulateră. Pasta de factură bună, prezintă stratul exterior deteriorat, cu suprafața glazurată, de culoare maro, cu pete deschise. Înălțime: 63 mm, lățime: 32 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

29. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 852, Pl. 4.

Se păstrează partea superioară a corpului, cu brațe orizontale, scurte, rotunjite la capăt. Pe gâtul gros și scurt, capul este executat cu fața triunghiulară, orientată în sus. Nasul este plastic, ochii sunt crestați segmentar. Întreaga suprafață a statuei este acoperită cu linii scurte incizate: orizontale, paralele și înclinate, pe față, iar pe corp, sub formă de meandre. Pasta de o factură bună, prezintă un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare brun-roșcată. Înălțime: 79 mm, lățime: 76 mm.

Descoperire anterioară.

M. Gimbutas 1974, 124. fig. 83. N.j.B. 1978. 41.

30. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 822, Pl. 5.

Fragment de corp de statueta, cu brațe orizontale, perforate, curbe. Corpul, ușor turtit este acoperit în partea anterioară cu șiruri de linii incizate, dispuse în unghi. Realizată din pasta semifină, statueta prezintă suprafața exterioară acoperită cu un strat subțire, glazurat, de culoare brun-roșcată. Înălțime: 60 mm, lățime: 53 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

31. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 833, Pl. 4.

Se păstrează partea superioară a statuetei, cu brațe scurte, terminate cu protome. Capul turtit prezintă fața cu un nas plastic și protuberanțe semisferice laterale, sub care se află ochii sub forma unor linii orizontale lungi. Sâni sunt executați prin niște umflături. Pasta semifină conține o cantitate mai mare de nisip. Suprafața exterioară subțire, glazurată, este de culoare roșie. Înălțime: 46 mm, lățime: 60 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

32. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 840, Pl. 5.

Statuetă aplatizată cu brațe orizontale. Capul este cu fața pentagonală, nas plastic și ochi crestați segmentar. Întreaga suprafață din partea posterioară este acoperită cu linii incizate, ce descriu motive în formă de meandre. Pasta, de factură bună, prezintă în exterior un strat subțire, glazurat, de culoare brună. Înălțime: 115 mm, lățime: 87 mm.

Descoperire anterioară.

N. n. K. Vârșeț 1982.

33. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 864, Pl. 5.

Statuetă fragmentară, cu baza lărgită conic, netedă, circulară. Capul și brațele lipsesc. Pasta este de o factură grosieră, cu o cantitate mai mare de nisip și prezintă o suprafață exterioară, subțire, glazurată, de culoare neagră și maro închis. Statueta este ornamentată cu incizii meandrice. Înălțime: 76 mm, lățime: 46 mm, R bazei: 41 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

34. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 858, Pl. 6.

Statuetă fragmentară, aplatizată, cu baza lărgită conic, elipsoidă. Capul lipsește, iar brațele sunt orizontale, terminate ascuțit. Este de o factură bună, cu un strat exterior subțire, glazurat, de culoare brun – roșcată. Înălțime: 82 mm, lățime: 61 mm, R bazei: 42x22 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

35. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 844, Pl. 6.

Statueta masivă este fără cap. Brațele sunt orizontale, terminate pătrat.

Gluteele sunt accentuate. Baza este ușor lărgită. Pasta, grosieră, prezintă un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare brun-roșcată. Statueta este acoperită cu meandre, crestate adânc. Înălțime: 132 mm, lățime: 126 mm, R bazei: 52x57 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XV, N. n. K. 1982

36. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 842, Pl. 7.

Statuetă păstrată integral, cu gluteele ușor accentuate, prezintă brațe orizontale, scurte. Capul este cu fața pentagonală, având nasul și ochii redați plastic. Statueta, de factură grosieră, insuficient arsă, prezintă o suprafață exterioară subțire, glazurată, de culoare cenușie închis. Înălțime: 94 mm, lățime: 60 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

37. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 848, Pl. 7.

Fragmentară, fără cap și brațul drept, este realizată cu corpul lărgit spre bază, cu sânii și burta, prezentate plastic. De o factură bună, cu un strat exterior subțire prezintă o suprafață glazurată, de culoare neagră. Înălțime: 95 mm, lățime: 87 mm, R bazei: 50x40 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

38. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 856, Pl. 8.

Corpul, ușor aplecat este cu burta și gluteele puternic accentuate. Brațele orizontale sunt scurte, rotunjite la capete unde, în apropiere, se află câte două orificii orizontale. Capul este rupt. De o factură bună, păstrează în exterior un strat subțire, cu suprafața glazurată, de culoare neagră. Înălțime: 98 mm, lățime: 72 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XV.

39. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 830, Pl. 8.

Fragmentată, fără cap, cu brațul drept și partea inferioară rupte, prezintă partea dorsală accentuată și sâni plastici, de mici dimensiuni. Brațul păstrat este orizontal. De factură bună, este acoperită în exterior cu un strat subțire, glazurat, de culoare cenușiu închis și maro. Înălțime: 61 mm, lățime: 69 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

40. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 876, Pl. 8.

Fragment ce păstrează partea inferioară, cu șoldurile, burta și gluteele accentuate. Baza netedă este patrulateră. Pasta grosieră, conține o mai mare cantitate de nisip. Suprafața exterioară este subțire, glazurată, de culoare maro. Înălțime: 67 mm, lățime: 45 mm.

Descoperire anterioară, fără date.

Nepublicată.

41. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 845, Pl. 9.

Fragmentară (lipsește capul și brațul stâng), cu partea superioară a corpului aplatizată sâni mici și brațe orizontale. Partea inferioară, lărgită spre bază, prezintă șolduri și glutee accentuate. Realizată din pastă de factură bună, este de culoare neagră în exterior. Înălțime: 106 mm, lățime: 65 mm, R. Bazei: 32x25 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XV.

42. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 862, Pl. 9.

Fragmentară (capul și partea inferioară lipsesc), cu brațe scurte, orizontale, prevăzute cu câte două perforații verticale, prezintă sâni marcați prin niște umflături. Șoldurile și partea posterioară sunt puțin evidențiate. Executată din pastă, de factură fină este prevăzută, în exterior, cu un strat de culoare maro, cu nuanțe diferite, până la gri închis și cu urme de vopsea roșie. Înălțime: 73 mm, lățime: 75 mm.

Descoperire anterioară, .

Nepublicată.

43. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 857, Pl. 10.

Statueta fără cap este prevăzută cu brațe scurte, orizontale terminate în formă de patrulater. Burta și partea posterioară au fost modelate în relief. Corpul este ornamentat pe ambele fețe cu linii incizate, paralele, verticale. Executată din pastă semifină, cu o cantitate mai mare de nisip este acoperită cu un strat subțire, glazurat, de culoare neagră și cenușie. Înălțime: 110 mm, lățime: 66 mm, R. Bazei: 37x31 mm.

Descoperire anterioară, .

Nepublicată.

44. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 855, Pl. 10.

Fragmentară (fără cap), statueta este tratată în mod realist, cu sâni plastici mici, șoldurile și glutee accentuate. Brațele sunt orizontale și partea inferioară este cu baza ovală. Corpului este ornamentat cu linii paralele, arcuite și unghiulare. Pasta este de factură fină. Înălțime: 117 mm, lățime: 85 mm, R. Bazei: 36x26 mm.

Descoperire întâmplătoare, în timpul verificărilor solului pentru săparea unui canal în perioada 1947-1957.

M. Gimbutas 1974. 45; N.n.K. 1982, fig. 4 și 5.

45. Statuetă fragmentară, nr. inv. Ap. 829, Pl. 11.

Fragmentară (capul, brațele și partea inferioară a corpului lipsesc), păstrează sâni mici, iar șoldurile și abdomenul (cu buricul marcat) sunt accentuate. În jurul gâtului, pe ambele fețe apare incizat simbolul „V” redat prin trei linii paralele. Pe partea posterioară vârful este marcat cu un cerc incizat de unde pornesc pe verticală, șase linii paralele, orizontale. Pasta este de o factură bună. Prezintă în exterior un strat subțire, glazurat, de culoare gri-maronie. Înălțime: 48 mm, lățime: 43 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

46. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 846, Pl. 11.

Fragmentară, păstrează zona centrală a corpului cu abdomenul și șoldurile accentuate. Reprezentarea hainelor este realizată prin linii superficiale orizontale și verticale. De o factură bună, prezintă în exterior un strat subțire, glazurat, de culoare brun-roșcată. Înălțime: 59 mm, lățime: 50 mm, R. Bazei: 56x65 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

47. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 826, Pl. 11.

Fragment din partea superioară a statuetei cu brațe orizontale scurte, perforate la capăt și sâni reprezentați plastic. Capul este rupt. Partea anterioară a statuetei este împodobită de linii unghiulare incizate, iar pe spate se află motivul meandrului. De o factură bună, prezintă un strat exterior subțire, glazurat, de culoare neagră. Înălțime: 53 mm, lățime: 76 mm.

Descoperire anterioară.

N.j.B., 1978, 22.

48. Statuetă, fragmentară, nr. inv. Ap. 832, Pl. 12.

O parte din corpul statuetei este de secțiune patrulateră, cu șoldurile

accentuate. Întreaga suprafață este decorată cu un motiv meandric unghiular, incizat. De o factură fină, prezintă în exterior un strat subțire, glazurat, de culoare neagră. Înălțime: 56 mm, lățime: 50 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XV.

49. Statuetă fragmentară, nr. inv. Ap. 874, Pl. 12.

Se păstrează o parte din corpul statuetei, în partea anterioară netezită și pe partea posterioară rotunjită. Partea anterioară este decorată cu linii meandrice crestate adânc. De o factură bună, cu un strat exterior subțire, cu suprafața glazurată, de culoare neagră. Înălțime: 63 mm, lățime: 42-54 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

50. Statuetă fragmentară, nr. inv. Ap. 831, Pl. 12.

Partea superioară a corpului este turtită, de secțiune elipsoidă, cu brațe rupte, orientate în sus. Capul de formă patrulateră este deteriorat în partea superioară. Sânul drept nu este indicat, iar cel stâng a fost realizat plastic prin adăugare. Sub sâni sunt redată hainele cu ajutorul liniilor verticale, incizate superficial. De o factură bună, cu un strat exterior subțire, glazurat, de culoare brun – roșcată. Înălțime: 102 mm, lățime: 74 mm, grosimea 31 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XV

51. Statuetă fragmentară, nr. inv. Ap. 798, Pl. 12.

Fragment din partea superioară cu interiorul părții inferioare gol. Capul lipsește. Brațele scurte sunt terminate cu protome. De factură grosieră, cu suprafața glazurată, mată, de culoare cenușie închis până la negru. Înălțime: 44 mm, lățime: 74 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

52. Statuetă fragmentară, nr. inv. Ap. 799, Pl. 13.

Fragment din partea superioară a statuetei cu interiorul gol, cu abdomenul ușor accentuat și sâni plastici. Brațele și capul lipsesc. De o factură bună, cu un strat exterior subțire, glazurat, deteriorat, de culoare maro. Înălțime: 39 mm, lățime: 29 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

53. Figurină miniaturală, nr. inv. Ap. 778, Pl. 13.

Statuetă mică în formă de clopot, cu baza circulară, concavă. Capul este redus la creștet, iar fața prezintă un nas plastic și trei protuberanțe. Ochiul sunt indicați prin găuri. De o factură bună, cu un strat exterior subțire, glazurat, lucios, de culoare maro-cenușie. Înălțime: 34 mm, lățime: 18 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XV.

54. Statuetă miniaturală, nr. inv. Ap. 773, Pl. 13.

Figurină umană prezentată sumar, cu forma feței asemănătoare unui bot, ochiul stâng indicat printr-o gaură, iar cel drept printr-o linie orizontală. Corpul în formă de coloană, prezintă baza circulară. De o factură bună, cu un strat exterior, subțire, glazurat, este de culoare maro deschis. Înălțime: 32 mm, lățime: 17 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

55. Statuetă în formă de coloană, nr. inv. Ap. 800, Pl. 13.

Figurină umană realizată sumar, cu corp în formă de coloană, abdomenul accentuat și brațe scurte, abia indicate. Capul este de formă neregulată, cu fața ovală, nasul mic, plastic și bărbia abia indicată. Ochiul drept este indicat printr-o gaură. De o factură bună, glazurată, prezintă o culoare brună și parțial cenușie. Înălțime: 59 mm, lățime: 31 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

56. Statuetă în formă de coloană, cu „cap de iepure”, nr. inv. Ap. 835, Pl. 13.

Statuetă în formă de coloană, de dimensiuni mici cu cap de animal, prezentat schematic pe care sunt prezente coarne sau urechi. Fața este dominată de un nas plastic. De o factură bună, cu un strat subțire, cu suprafața glazurată, de culoare brun închisă. Înălțime: 50 mm, lățime: 32 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XV.

57. Statuetă așezată, nr. inv. Ap. 878, Pl. 13.

Statuetă fragmentară așezată pe tron. S-a păstrat partea inferioară a corpului care se unește cu tronul, cu picioarele îndoit din genunchi. Tronul are forma unei bănci dreptunghiulare. Realizat din pastă grosieră, cu o cantitate mai

mare de nisip, prezintă o suprafață exterioară subțire, glazurată, de culoare neagră și maro. Înălțime: 63 mm, lățime: 80 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XVIII.

58. Statuetă așezată, nr. inv. Ap. 873, Pl. 13

Statuetă fragmentară așezată pe tron. S-a păstrat partea inferioară a corpului care se unește cu tronul, cu picioarele îndoite din genunchi. Tronul are firma unei bănci dreptunghiulare. Realizat din pastă grosieră, cu o cantitate mai mare de nisip, prezintă o suprafață exterioară subțire, glazurată, de culoare neagră. Înălțime: 58 mm, lățime: 60 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

59. Statuetă așezată, nr. inv. Ap. 801, Pl. 14.

Statuetă fragmentară așezată pe pământ, mâinile și capul lipsesc. Deteriorările din partea inferioară indică picioare depărtate, întinse, acum rupte. Suprafața inferioară este netedă. Corpul este sub formă de coloană, sânii prezentați plastic, abdomenul accentuat. Hainele și părul au fost sugerate prin linii incizate. De o factură bună, prezintă un strat exterior subțire, glazurat, deteriorat, de culoare brun – roșcată. Înălțime: 59 mm, lățime: 39 mm.

Săpături din 1957, sonda 2.3. O.c.

Nepublicată.

60. Statuetă așezată, nr. inv. Ap. 870, Pl. 14.

Statuetă fragmentară așezată pe tron. S-a păstrat partea superioară cu mâinile așezate pe abdomen. În partea inferioară statueta este lărgită și se continuă cu tronul (nu s-a păstrat). Degetele sunt indicate de virgule incizate superficial, hainele și podoabele fiind sugerate prin linii incizate. De o factură fină, prezintă în exterior un strat subțire, glazurat, de culoare brun– cenușie. Înălțime: 49 mm, lățime: 53 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XIX.

61. Statuetă așezată, nr. inv. Ap. 871, Pl. 15.

Partea superioară a statuetei este deteriorată, iar corpul aplatizat se lărgeste spre tronul care lipsește. Urma indică că el ar fi avut o formă pătrată. Mâna stângă este așezată pe șoldul cu care se contopește. De o factură fină, prezintă un strat exterior subțire, glazurat, de culoare maro și cenușiu închis, cu

urme de culoare roșie. Înălțime: 83 mm, lățime: 78 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, . T. XVIII.

62. Statuetă așezată, nr. inv. Ap. 878, Pl. 15.

Fragmentară, prezintă un personaj așezat, având corpul aplatizat, cu sâni mici, plastici și cu terminația mâinii drepte bine păstrată. Este ruptă în partea inferioară, unde se lărgeste, în poziția șezând. Suprafața statuetei este acoperită cu meandre incizate . Realizată din pastă semifină, cu o cantitate mai mare de nisip, prezintă în exterior un strat subțire, glazurat, de culoare brun-roșcată. Înălțimea: 89 mm, lățimea: 84 mm.

Descoperire întâmplătoare 1988.

Nepublicată.

63. Statuetă perforată, nr. inv. Ap. 841, Pl.16.

Statuetă în formă de coloană cu perforații verticale. Capul cu fața pentagonală are reprezentat un nas plastic. Brațele sunt scurte. Realizată din pastă semifină, nisipoasă, prezintă în exterior un strat subțire, glazurat, de culoare maro închisă. Înălțimea: 70 mm, lățimea: 51 mm, R bazei: 21 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

64. Statuetă perforată, nr. inv. Ap. 168, Pl.16.

Statuetă în formă de coloană, cu o perforație verticală. Corpul greoi, prezintă brațe scurte, pătrătoase. Capul, prezentat sumar, cu fața triunghiulară pe care se află doar nasul. Pasta este de factură grosieră, nisipoasă. Suprafața exterioară este subțire, glazurată, de culoare maro. Înălțime: 85 mm, lățime: 60 mm, R bazei: 36x32 mm.

Descoperire anterioară.

Nepublicată.

65. Statuetă perforată, nr. inv. Ap. 167, Pl.16.

Figurină umană stilizată cu o perforație verticală prezintă corpul în formă de coloană, capul în formă de calotă și brațele rupte din umăr. Suprafața statuetei este acoperită cu meandre crestate. De o factură fină, cu un strat exterior subțire, glazurat este de culoare brun-roșcată. Înălțime: 63 mm, lățime: 54 mm, R bazei: 21-31 mm.

Descoperire anterioară.

Felix Milleker, 1938, T. XV.

BIBLIOGRAFIE

- Vasic 1936 Milivoje Vasic, *Preistorijska Vinča II i III*,
Belgrad
- Garasanin 1993 Milutin Garašanin, *Zu den problem der Vinča*
Gruppe in Roumanien, *în Balcanica*, XXIV,
Belgrad, 1993.
- D. și M. Garašanin 1979 D. și M. Garašanin, *Supska, lokalitet Stublina*,
Belgrad, 1979
- M. Gimbutas 1974 *The Gods and Goddesses of Europe*, London,
1974
- Kalicz- Makkay, 1977 Nandor Kalicz- Janos Makkay, *Die*
Linienbandkeramik in der Grossen Ungaruschen
Tiefebene, Budapest, 1977
- Kalicz, 1980 Kalicz, Nandor, *Agyagistenek*, Budapest 1980
- Katunar 1988 a Ratko Katunar, *The Neolithic of Serbia*, Belgrad,
1988
- Katunar 1988 b Ratko Katunar, *Neolitska naselja u dolini*
Jasenik, Belgrad, 1988
- Keramik & Gold 1983 *Keramik und Gold, Bulgarische Jungsteinzeit im*
6 u 5 Jahrtausend, Sofia, 1982
- D. Krstić, 1994 Dušan Krstić, *Novi tip neolitskih statueta*, *în*
Zbornik, XV-1, Belgrad 1994
- Kutzian 1974 Ida Kutzian, *The Körös Culture*, Budapest 1974
- Gh. Lazarovici, 1979 Gheorghe Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-
Napoca, 1979
- Gh. Lazarovici, 1981 Gheorghe Lazarovici, *Die Periodisierung der Vinca*
Kultur in Rumanien, *în Praehistorische Zeitschrift*
56, Heft 2, Berlin, 1981.
- Letica, 1988 Zagorka Letica, *Anthropomorphic and Zoomorphic*
Figurines from Divostin, *în Divostin and the*
Neolithic of Central Serbia, Kragujevac 1988
- Miclea –Florescu 1980 Ion Miclea, Radu Floescu, *Preistoria Daciei*,
București, 1980

- Milleker, 1938 Felix Milleker, *Vorgeschichte des banates*, Starinar XIII, Belgrad 1938
- Milojković 1990 Jasmina Milojkovic, *The Anthropomorphic and Zoomorphic Figurines*, Selevac, a neolithic village in Yugoslavia, Los Angeles, California 1990
- N.j. B. *Neoliticul din Banatul de sud-est*, catalog de Expoziție, Pancevo, 1978.
- N. n. K. *Localitatea neolitică Kremenik, lângă Potporia*, Vârșeț 1982, catalogul expoziției.
- Srejić 1984 Dragoslav Srejić, *Umetnost i religija, Vinča u praistoriji i srednjem veku*, Belgrad 1984
- P. Voj Colectiv de autori, *Praistorija Vojvodine*, Novi Sad, 1974
- Racky, 1983 P. Racky, Ocsod-Kovashalom, *The Late Neolithic of The Tisza Region*, Budapest-Szolnok 1983.
- Tasić, 1973. N. Tasić, *Neolitska plastika*, Belgrad 1973
- Teodorova- Vaisov 1993 Henrieta Teodorova, Ivan Vaisov, *Духовен живот на неолитното население в България, în Новокамената епоха в България*, Sofia, 1993.
- Todorović-Cermanović J. Todorović, A. Cermanović, *Banjica*, Belgrad, 1961

LA PLASTIQUE ANTHROPOMORPHE DE KREMENIAC, AUTOUR DE POTPORNIA

Résumé

Les statuettes anthropomorphes (111 pièces) forment un groupement réduit, dans la plastique de la culture Vinča découverte dans la localité Kremeneac, autour de Potpornia. Dans ce groupement ont été comprises les statuettes position debout (56 pièces), les statuettes assises, des représentations humaines perforées (5 pièces) et les têtes (44 pièces, détachées du corps). La majorité des exemplaires sont fragmentaires, mais gardent la tête ou la forme du corps, étant ainsi assurée leur délimitation typologique.

On procède à une analyse détaillée des quatre catégories où sont encadrées les statuettes anthropomorphes: debout, assises, perforées, têtes de statuettes.

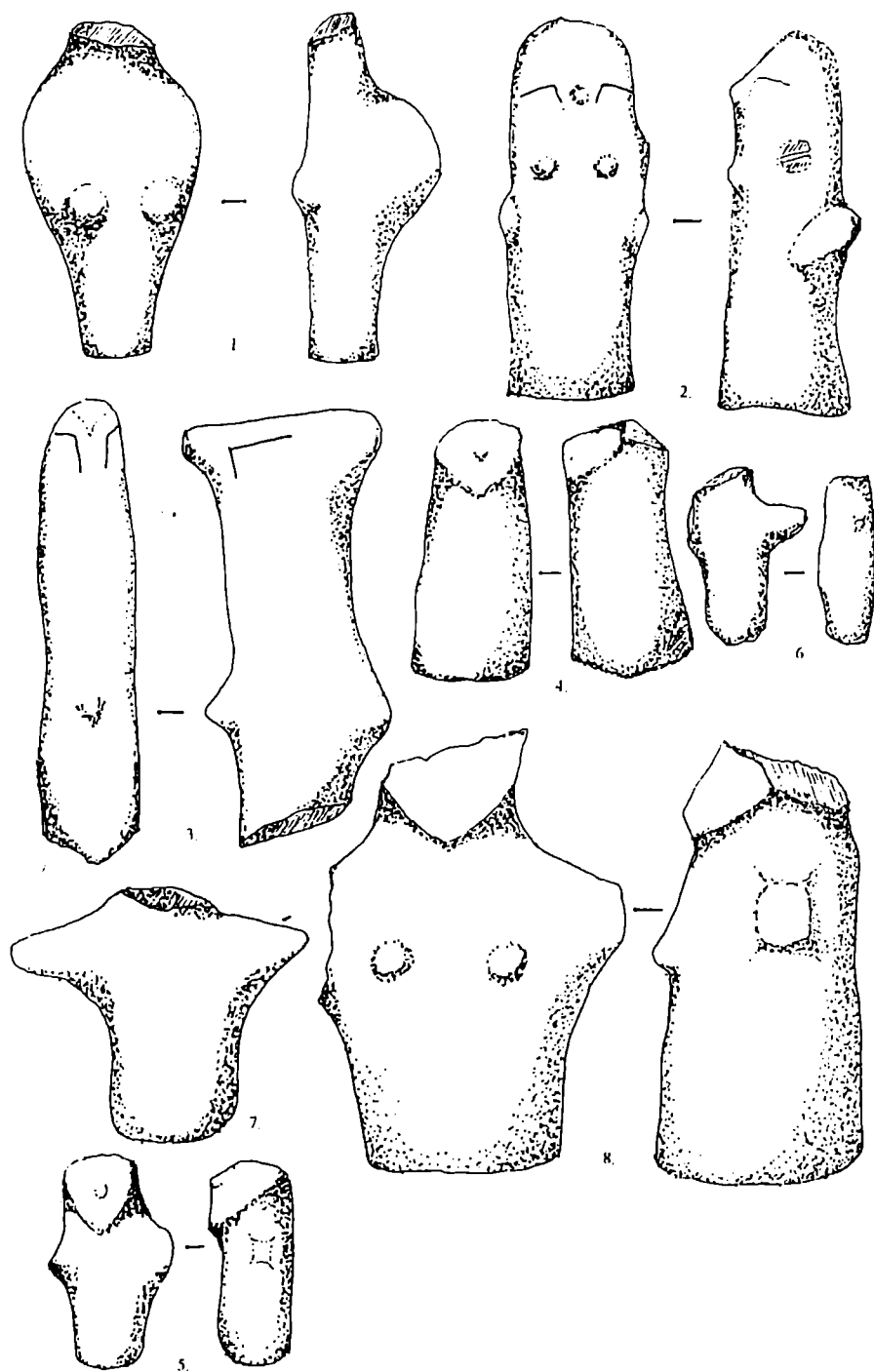
La collection de Potpornia a été rassemblée tout le long d'un siècle et la plupart des pièces ont été procurées au fin du XIX-e siècle et au milieu de celui passé. Seulement deux exemplaires proviennent des fouilles effectuées en 1957, étant identifiées en tenant compte du journal de terrain (nr. 59 et 89).

L'analyse typologique permet à conclure que la plastique anthropomorphe de Potpornia, correspond en totalité avec les statuettes découvertes à Vinča, datées de la période de début de la culture Vinča, jusqu'au final de la phase Vinča Pločnik I (Vinča A-B, respectivement C). Les statuettes du type collone ou croix sont liées de l'établissement de Vinča et de ceux de Banat, tenant de la même culture.

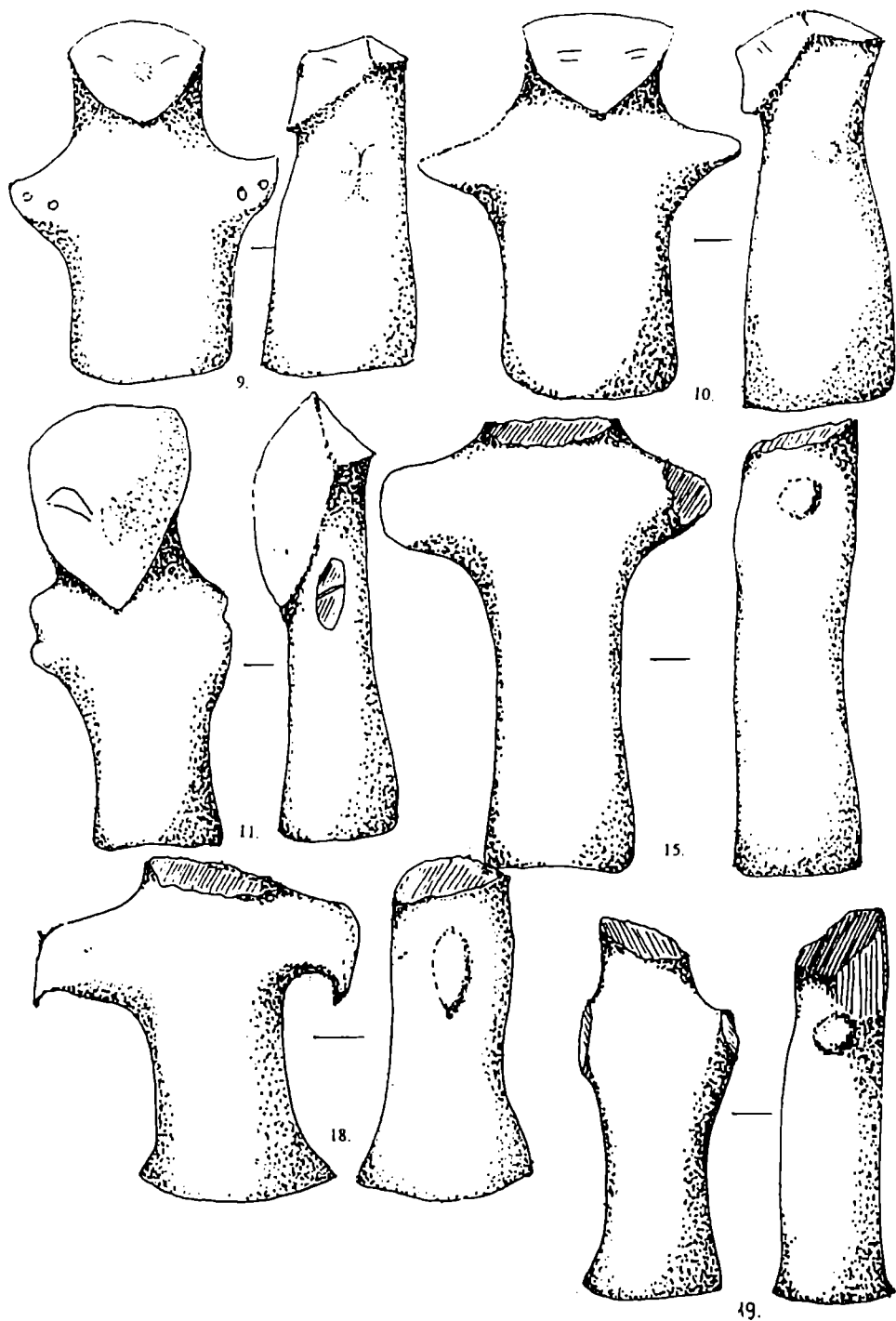
Vers le fin de phase Vinča Turdaş, les pièces de Potpornia reflètent un lien plus étroit avec l'établissement de Vinča. Il apparaissent des représentations réalistes, ayant plusieurs détails sur la surface du corps, des motifs incisés, comme des nouveaux types-les statuettes assises- ce qui démontre que l'établissement de la Kremeniac a continué même dans la phase Vinča Pločnik I. C'est la période où, en Banat se produisaient des changements importants, un puissant

centre comme Zorlențu Mare se divisant en plusieurs petits centres. Dans cette zone peut-être observé un isolement relatif et implicitement, un retard dans le domaine de la culture matérielle. Il n'existent pas des témoignages sûres que Potpornia eut le même destin que Zorlențu Mare, dans une période ultérieure, mais la vie a continué dans cette localité même dans la période Vinča Pločnik I.

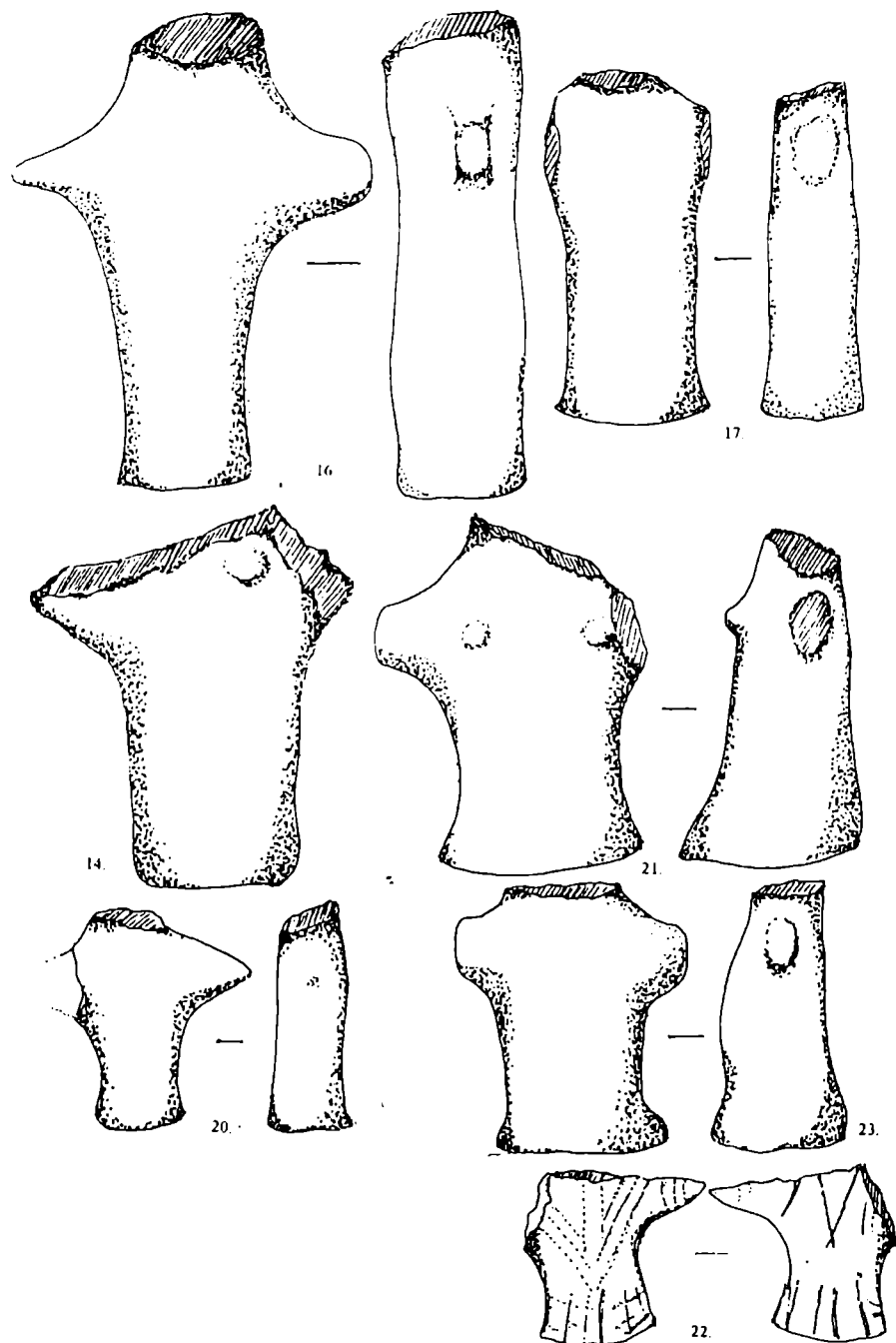
La plupart des statuettes de Potpornia appartiennent à la phase de transition d'entre la phase Vinča Turdaș et Vinča Pločnik. Cela confirme que l'établissement de Potpornia a eu des intenses liaisons avec le néolithique de la zone de Morava, surtout avec la localité Selevaț de Staro Selo. Plusieurs statuettes de Potpornia peuvent se synchroniser avec les statuettes des localités mentionnées, qui appartiennent aux phases Vinča Turdaș II, Gradač, et Vinča Pločnik I. En même temps, les statuettes de Potporani présentent des certains points de contact avec le horizon Divostin II, tenant compte des plus caractéristiques exemples de plastique figurale.

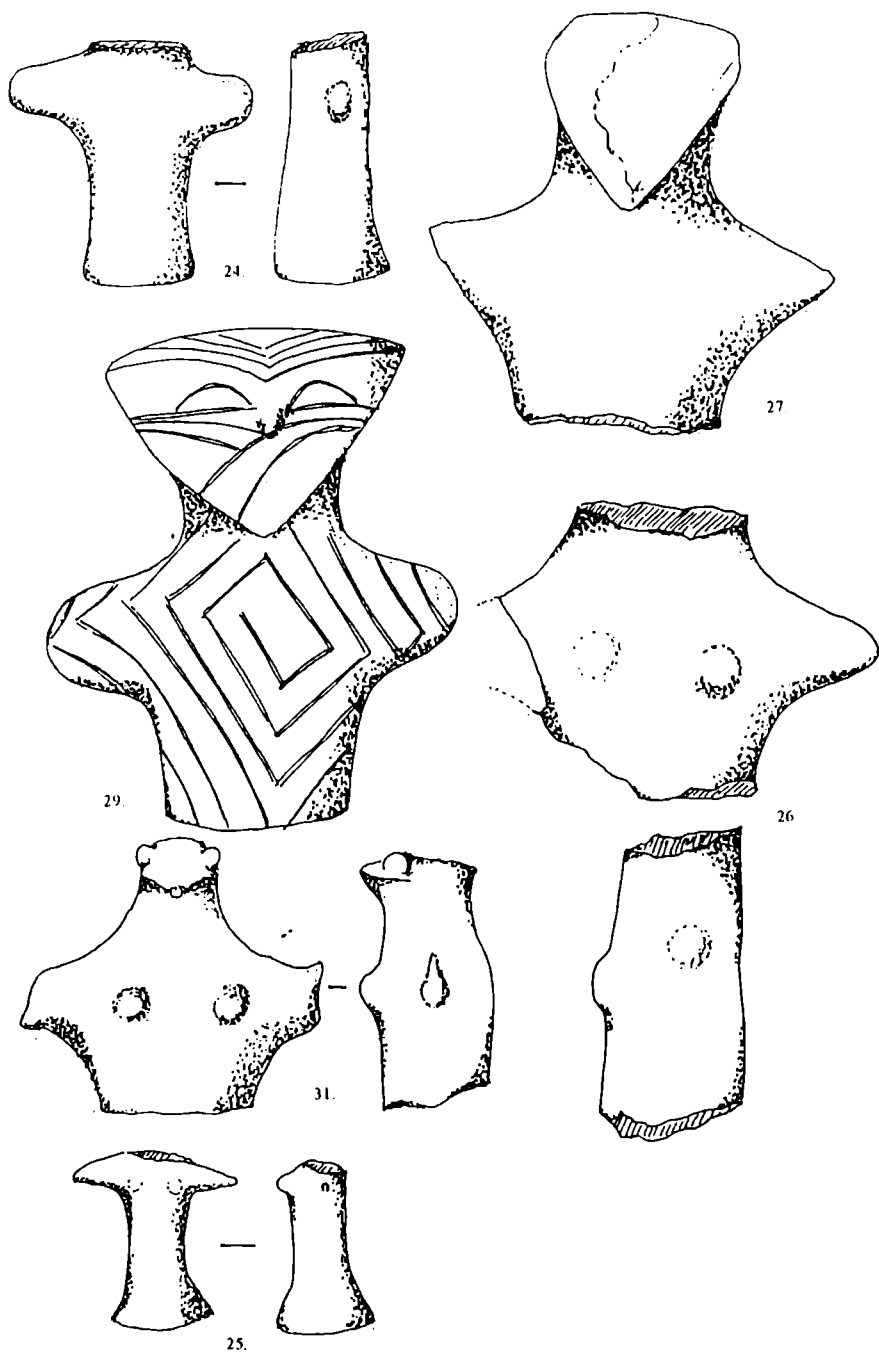
Pl. 1. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

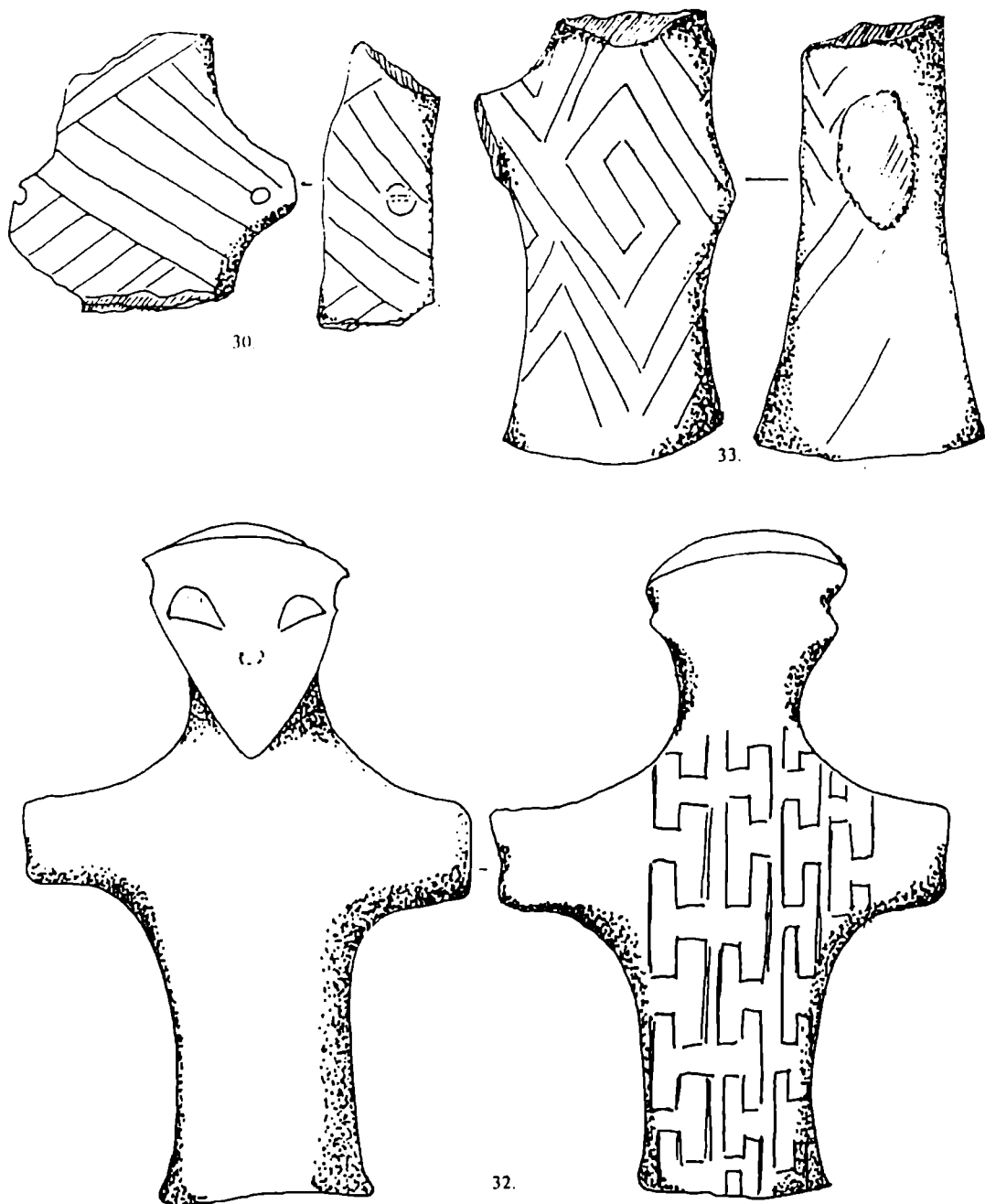
Pl. 2. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

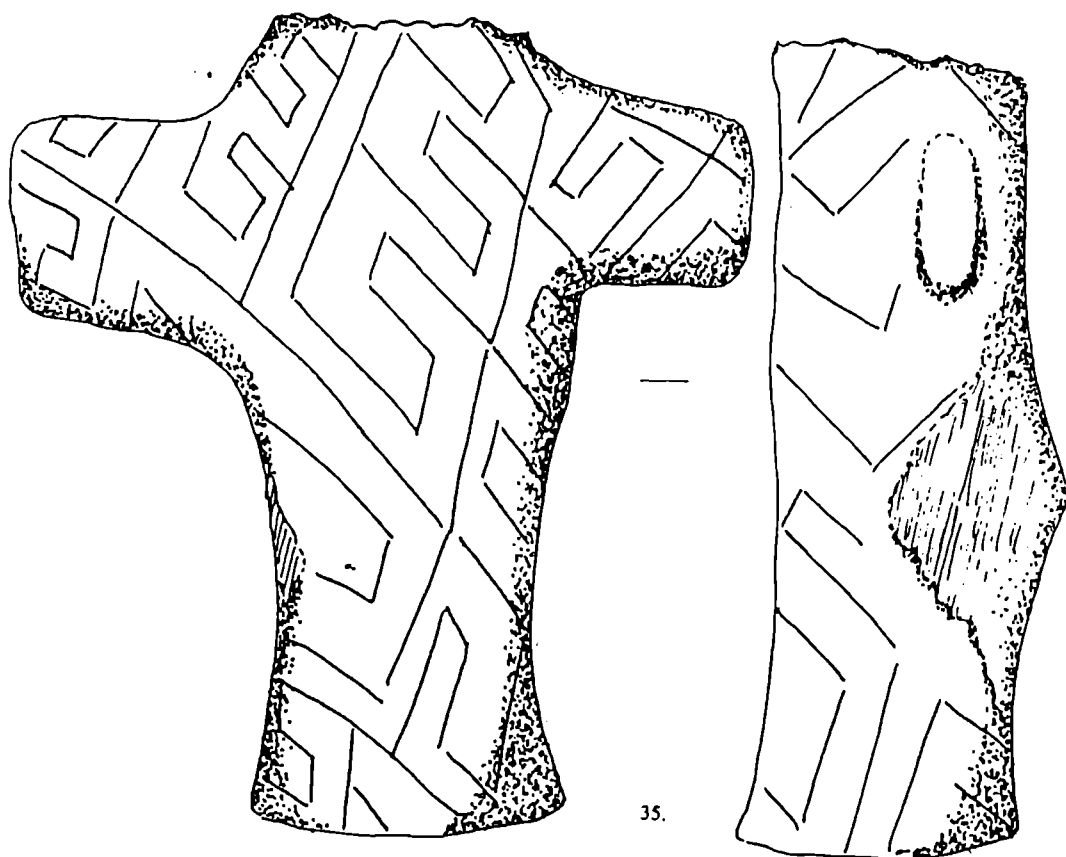
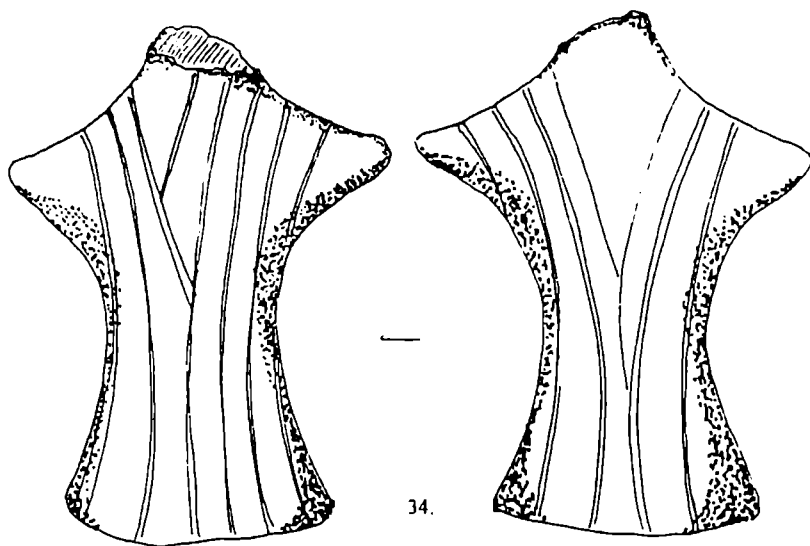
Pl. 3. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

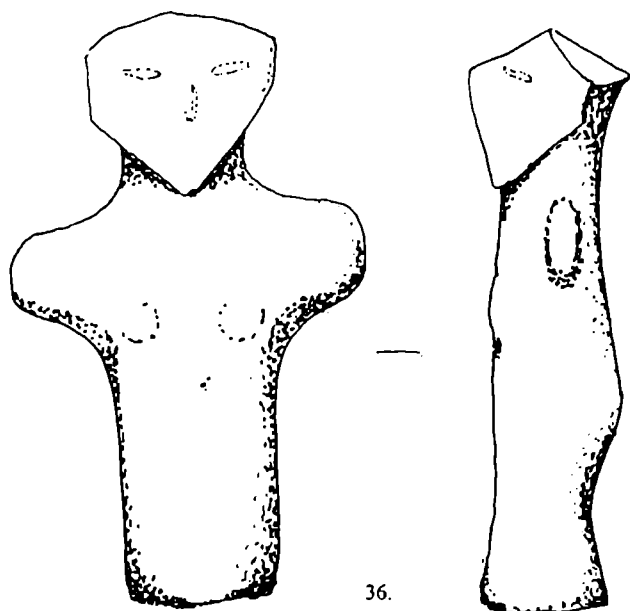
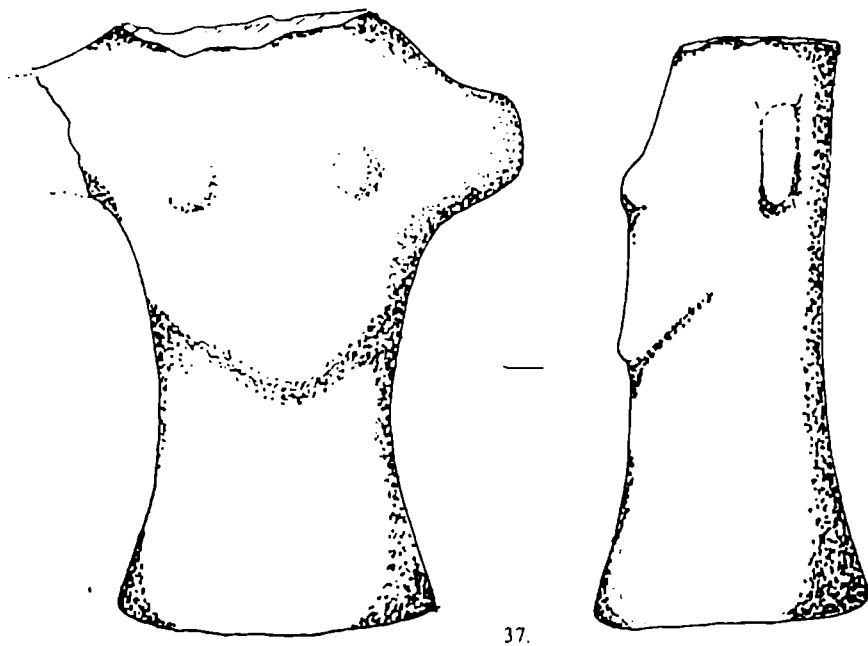
Pl. 4. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

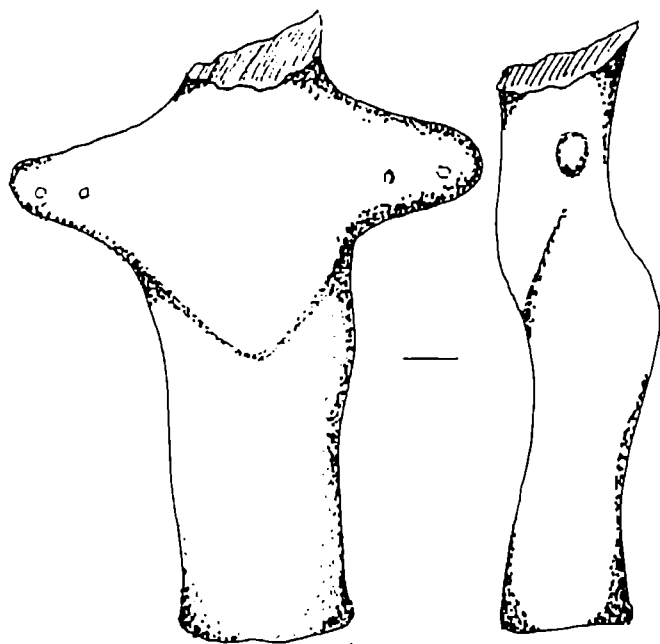
Pl. 5. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

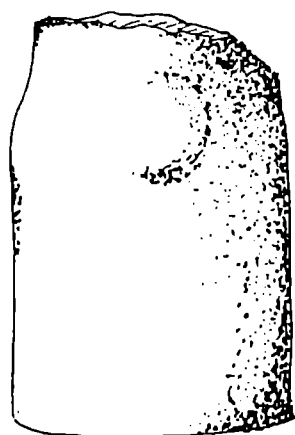
Pl. 6. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

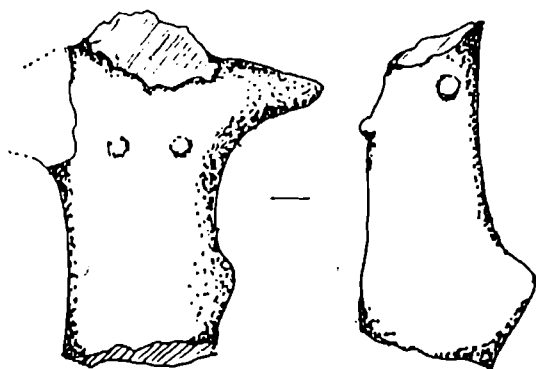
Pl. 7. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

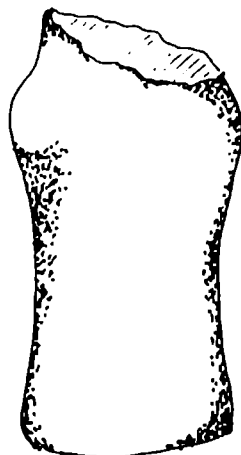
38.

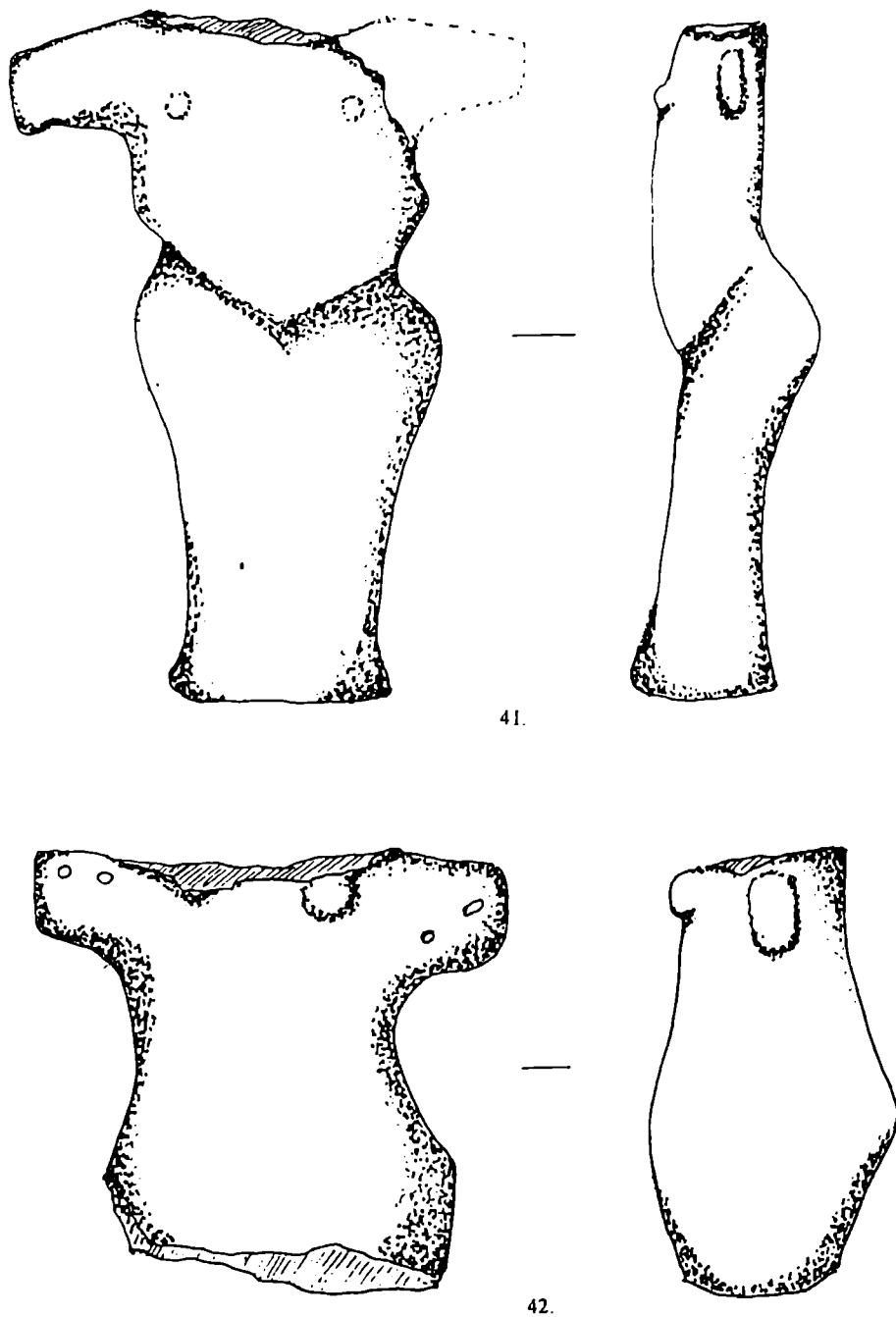
40.

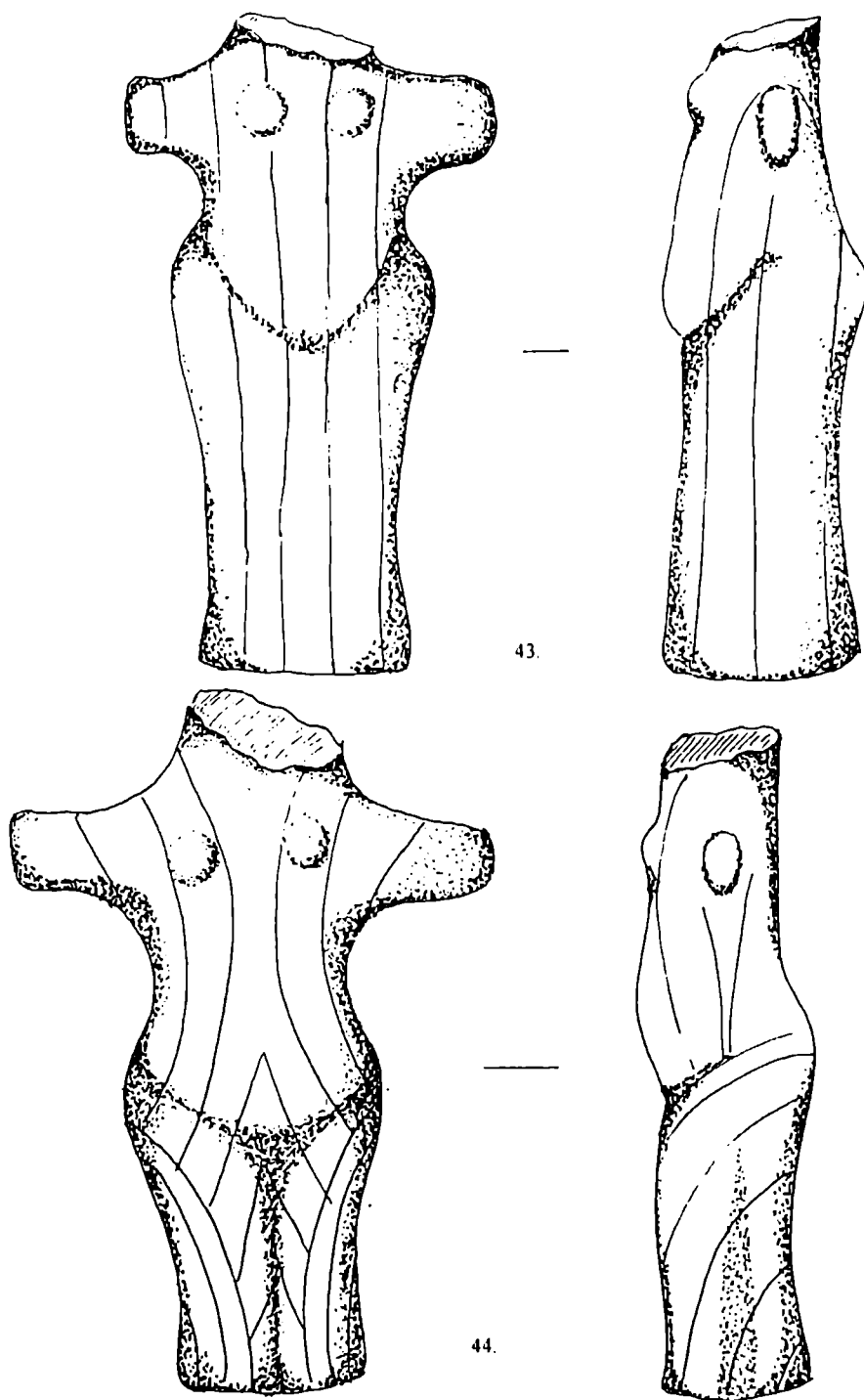
39.

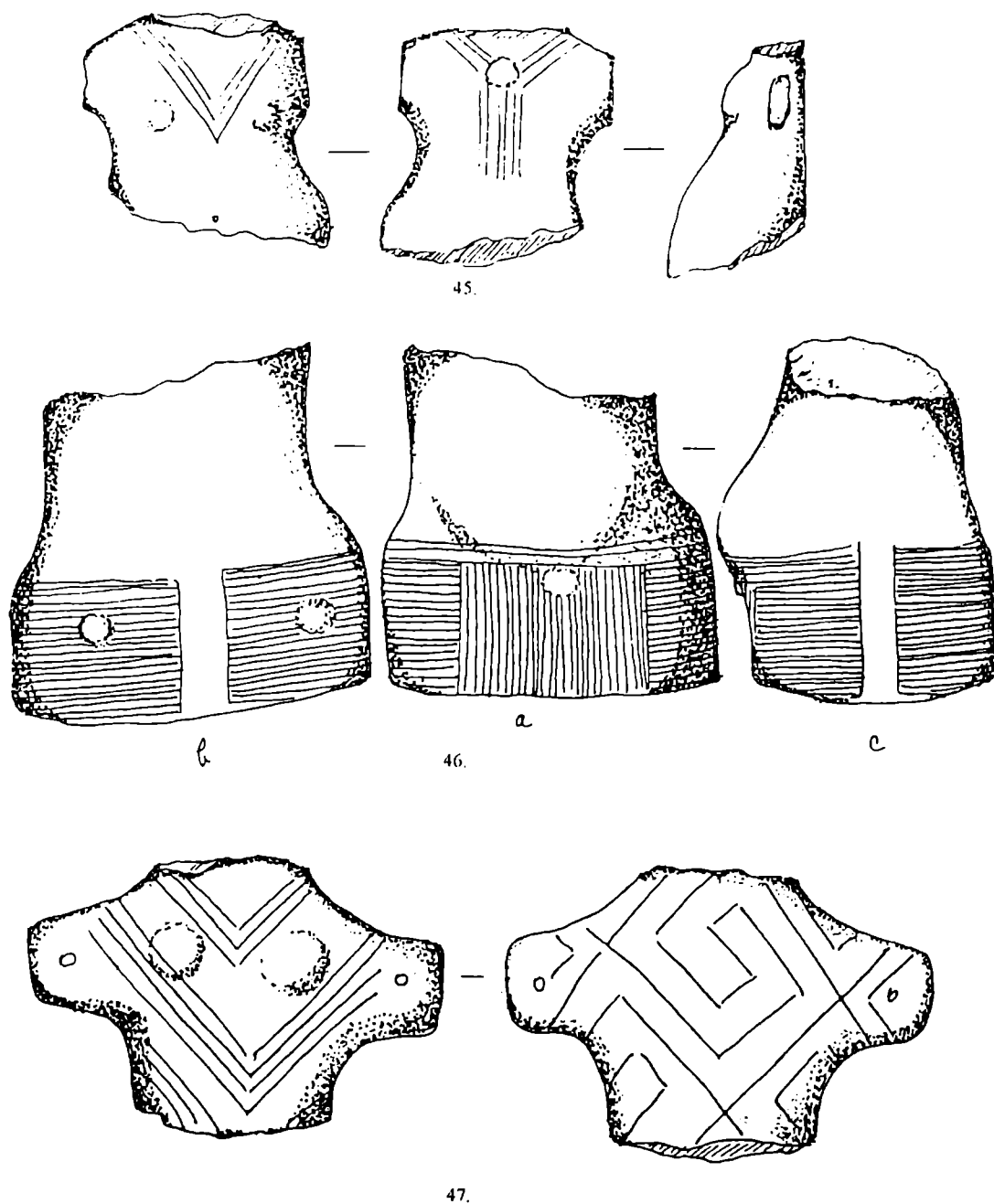
Pl. 8. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

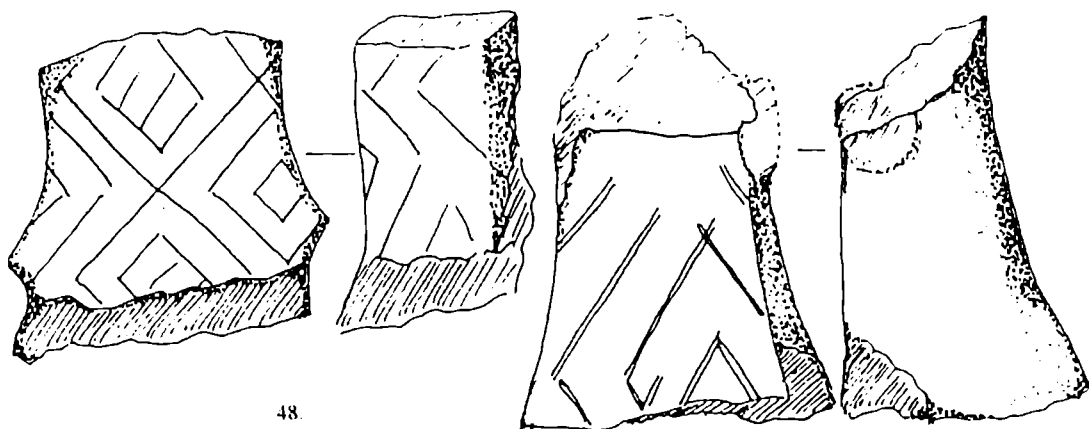
Pl. 9. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

Pl. 10. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

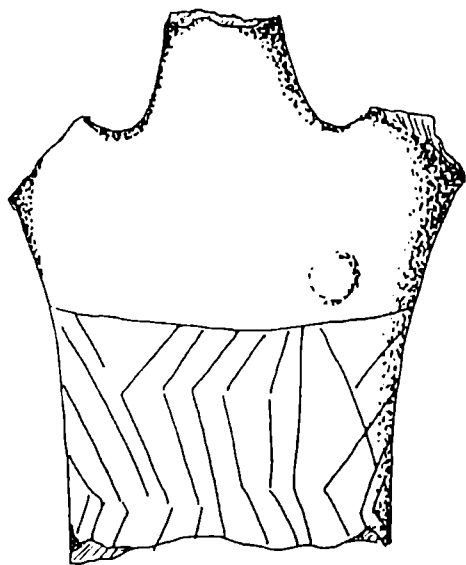

Pl. 11. Cremeneac, lângă Potporna - statuete în picioare

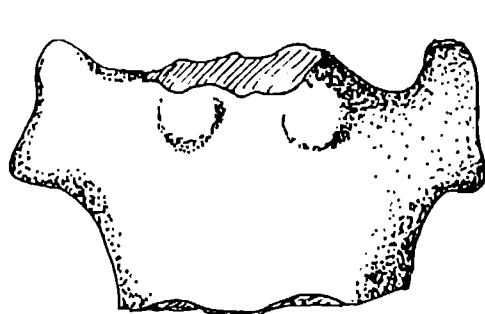
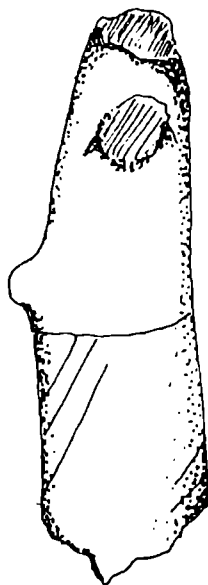

48.

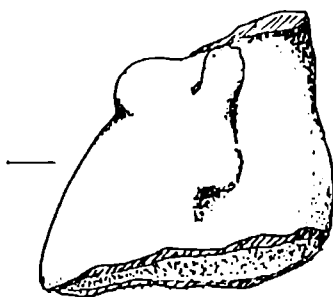
49.

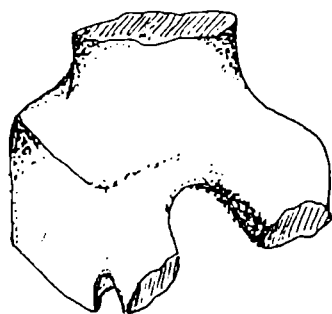
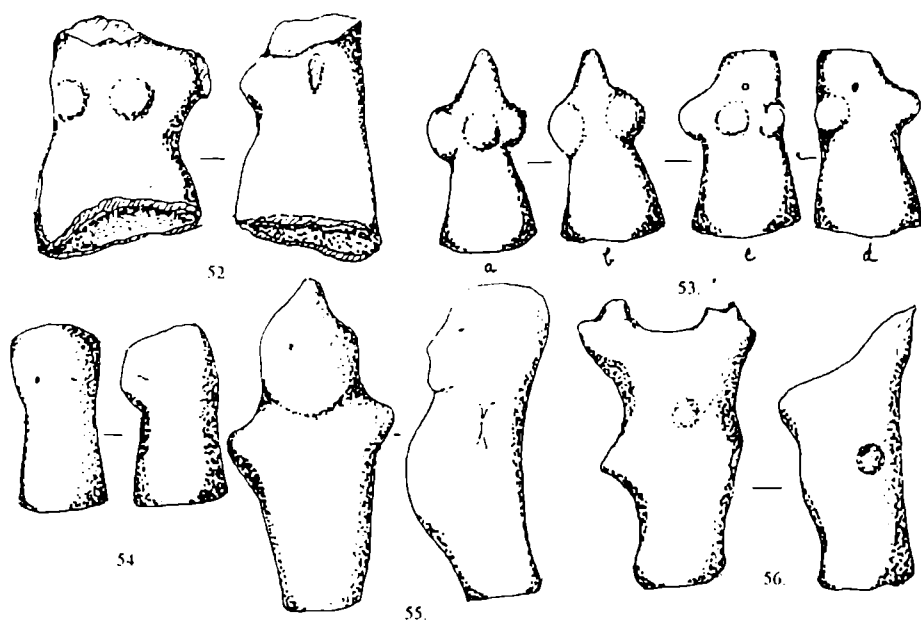
50.

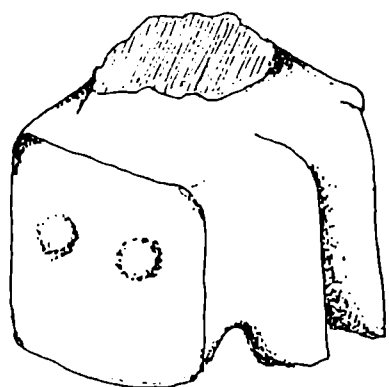
51.

Pl. 12. Cremeneac, lângă Potporna - fragmente de figurine

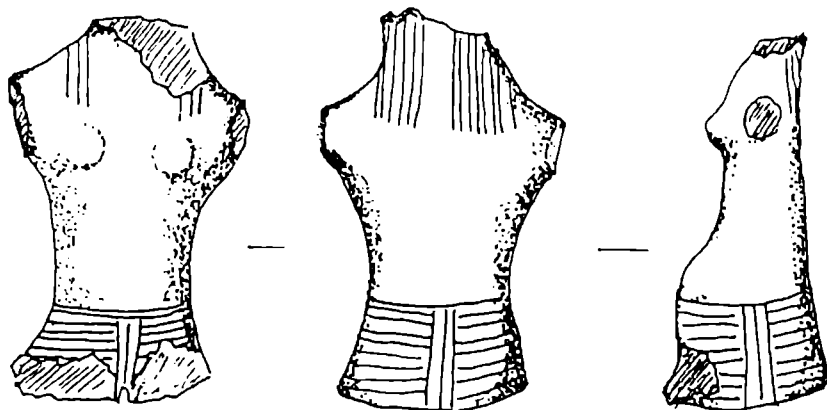

58.

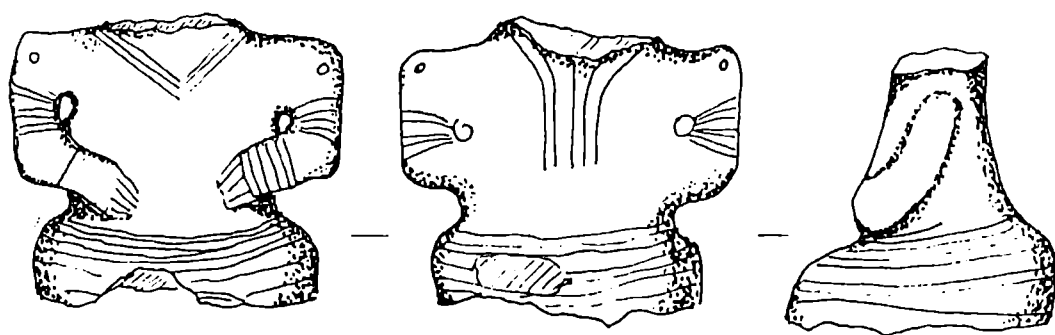

57.

Pl. 13. Cremeneac, lângă Potporna - fig. 52-55: statuete în picioare;
fig. 57-58: statuete așezate pe tron

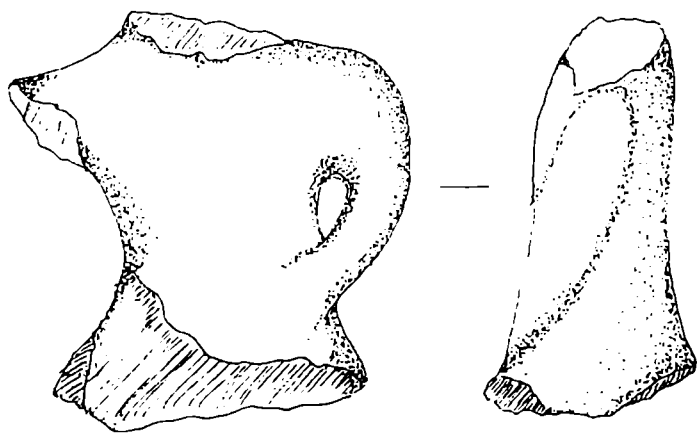

59.

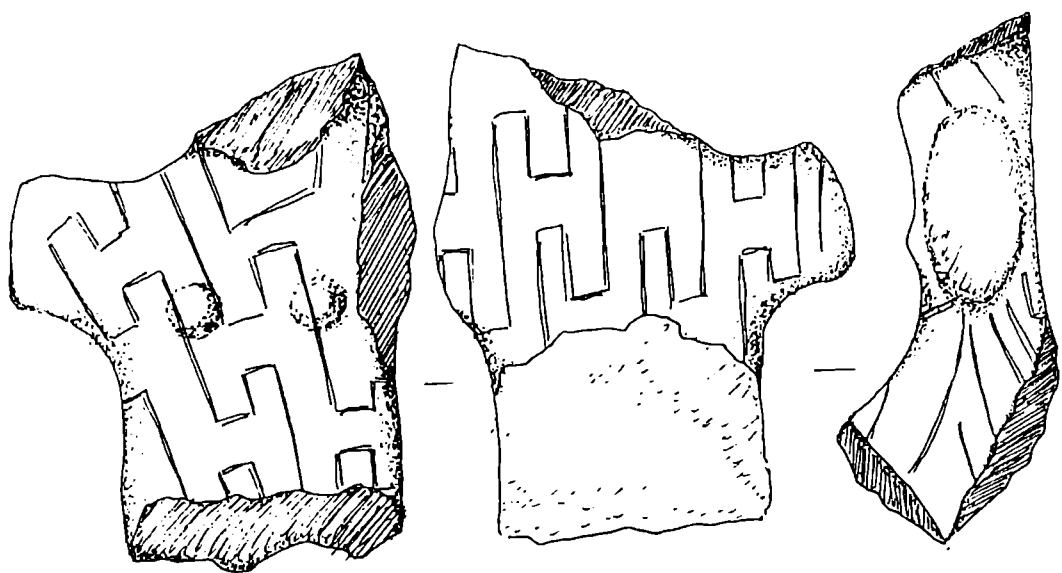

60.

Pl. 14. Cremeneac, lângă Potporna - statuete așezate

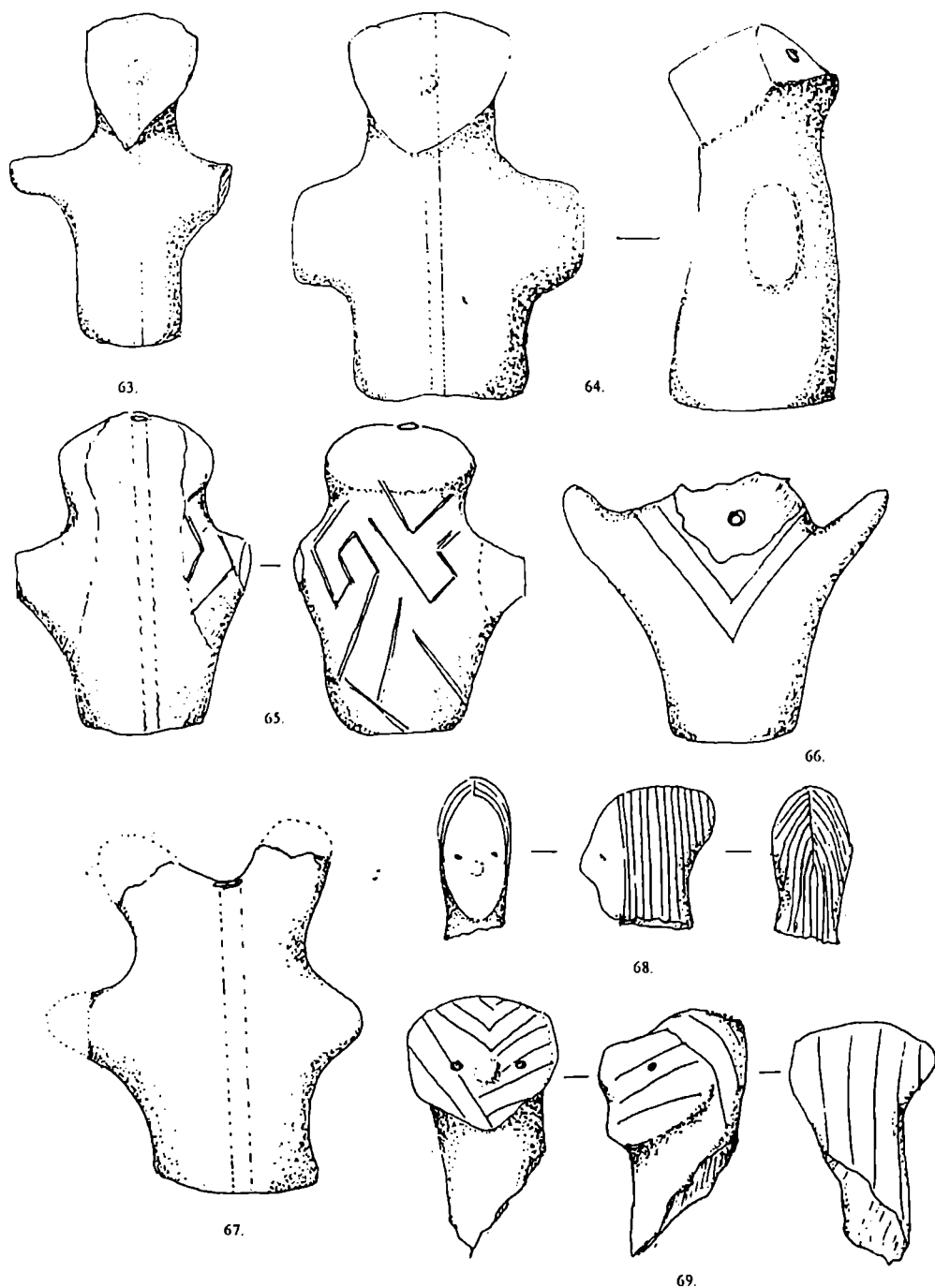

61.

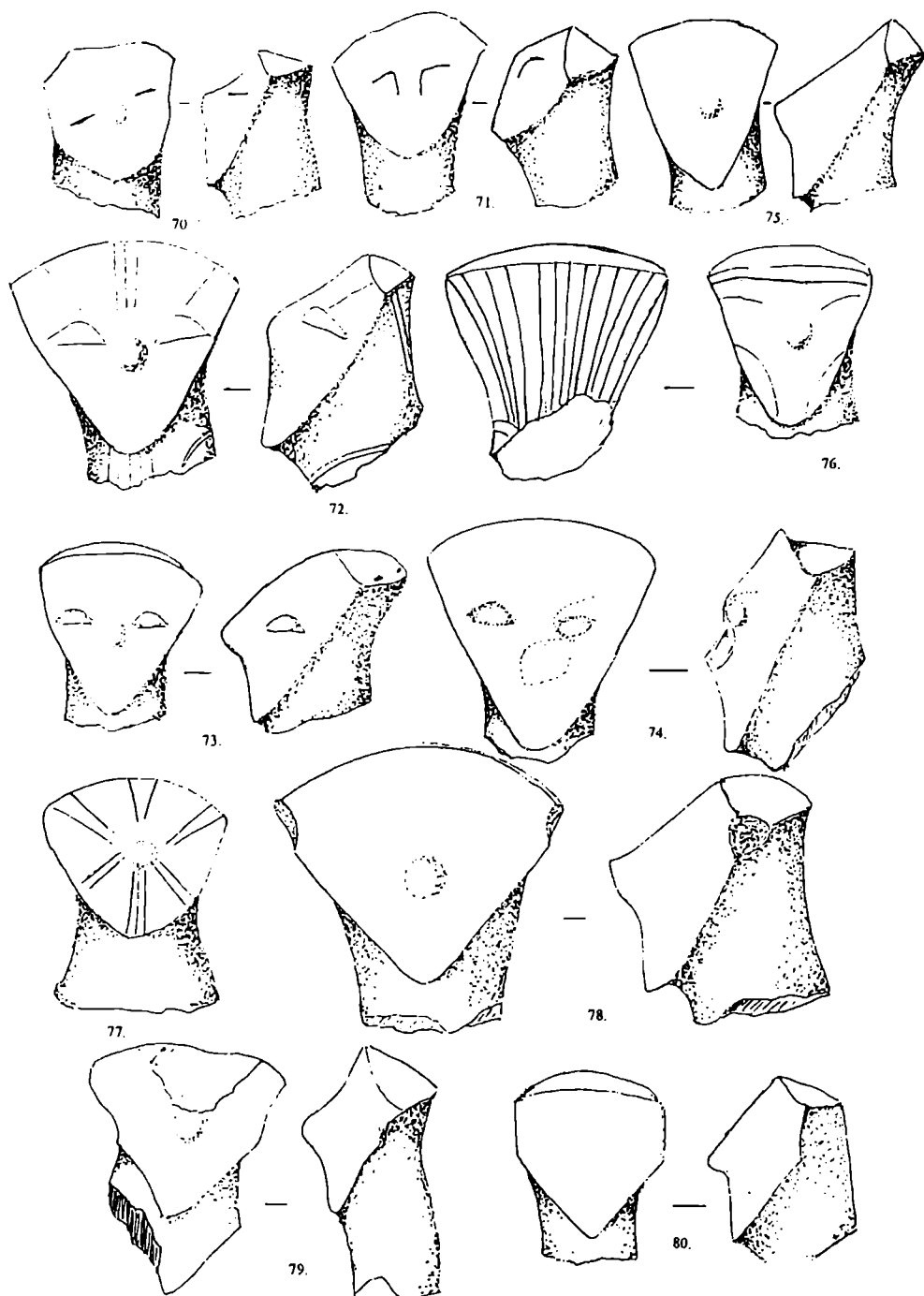

62.

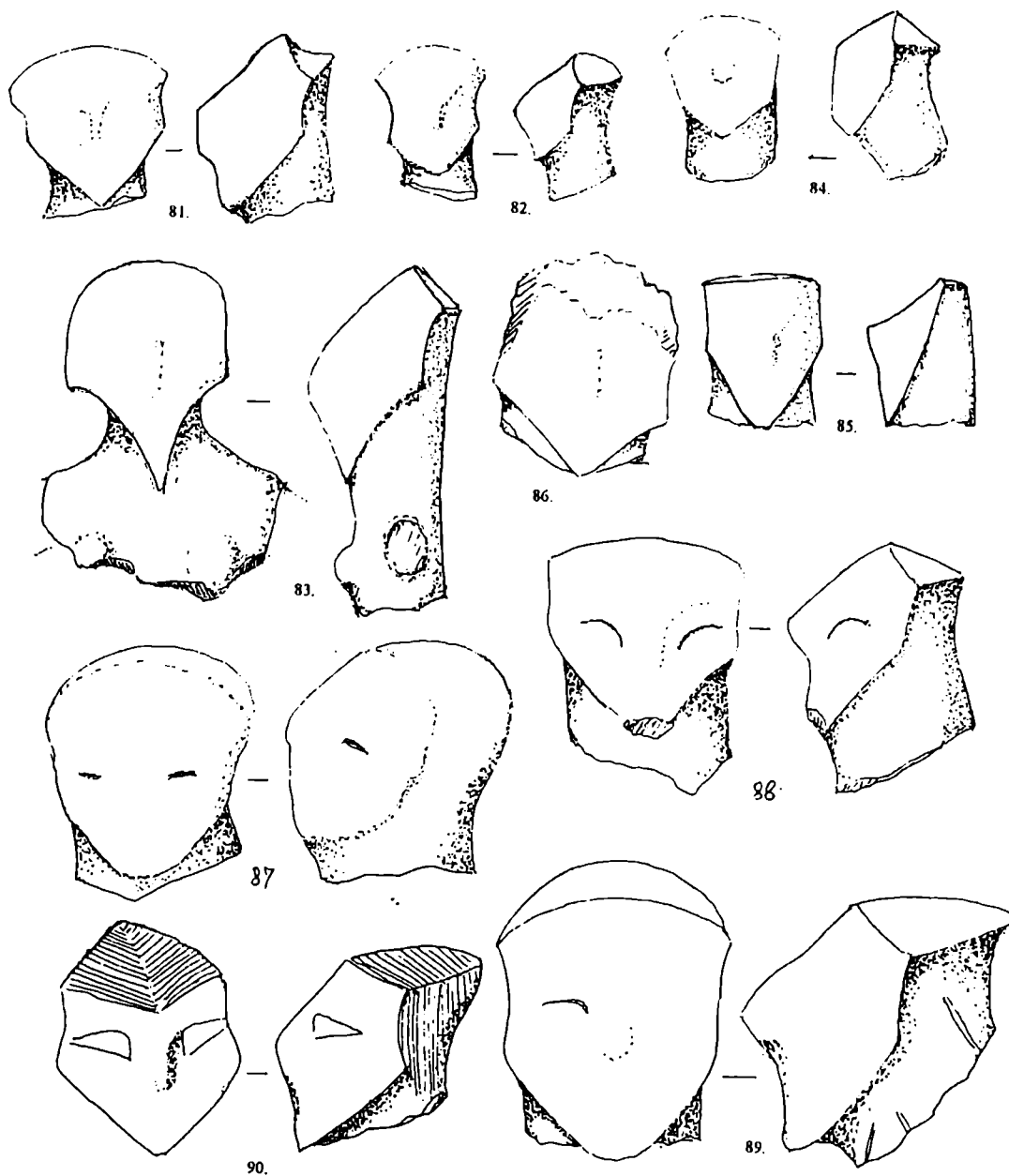
Pl. 15. Cremeneac, lângă Potporna - statuete așezate pe tron

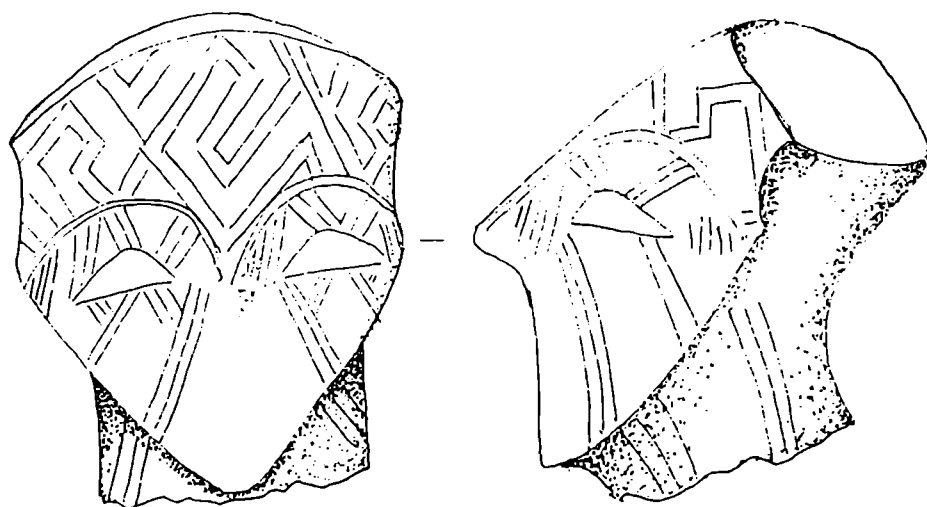
Pl. 16. Cremeneac, lângă Potporna - fig. 63-67: statuete perforate;
fig. 68-69: capete de statuete

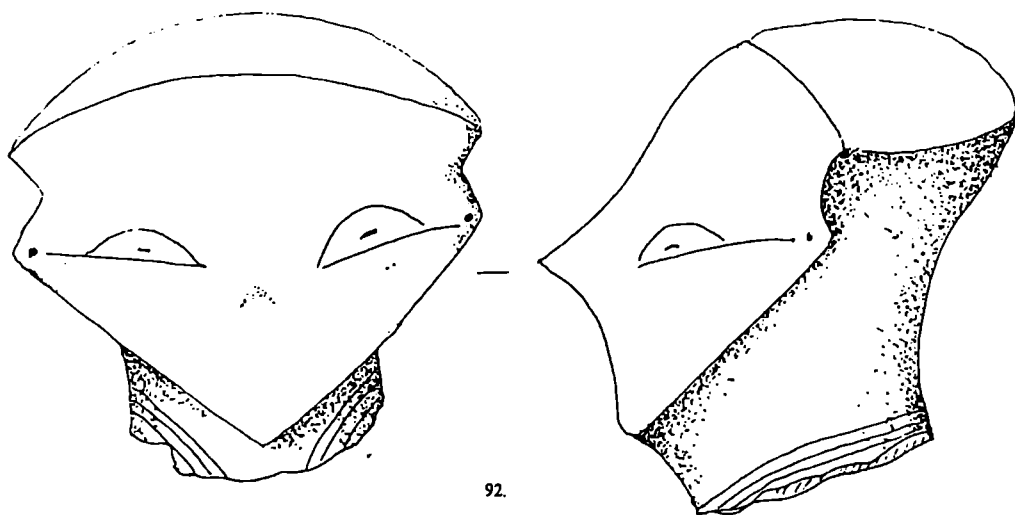
Pl. 17. Cremeneac, lângă Potporna - capete de statuete

Pl. 18. Cremeneac, lângă Potporna - capete de statuete

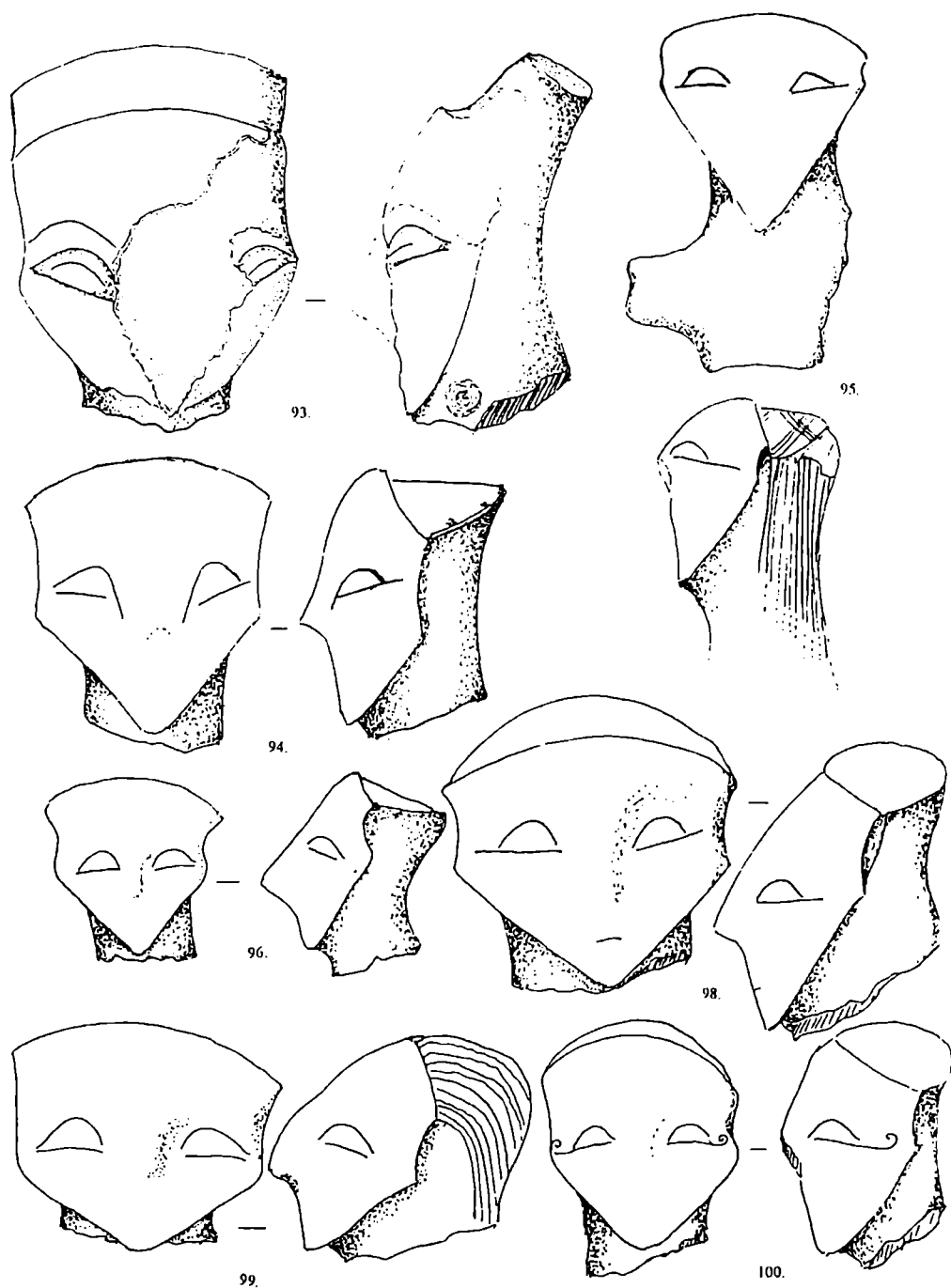

91.

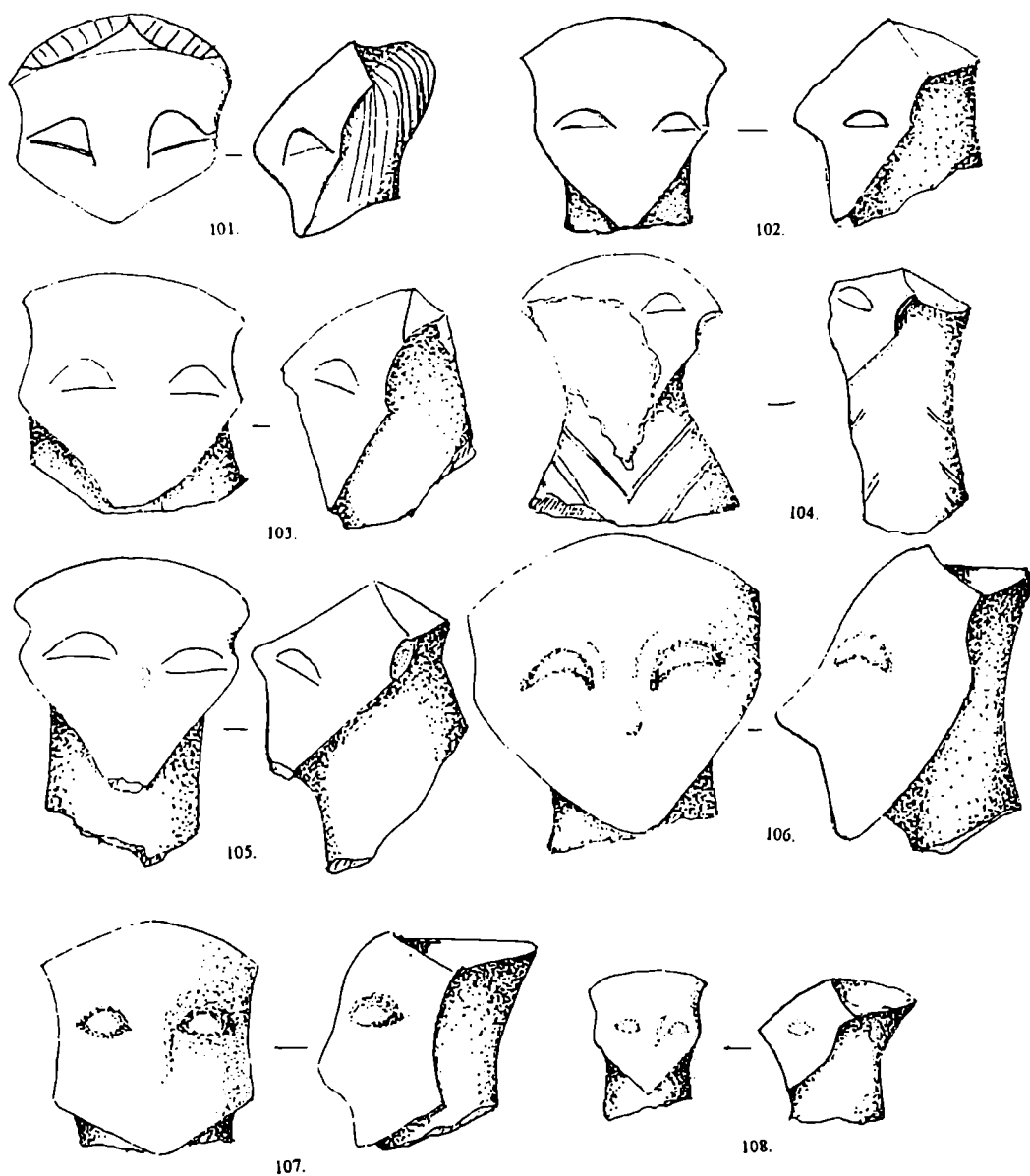

92.

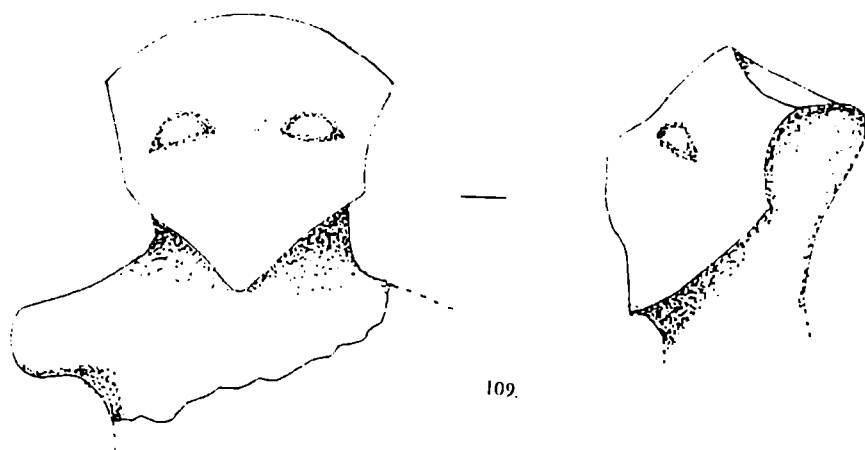
Pl. 19. Cremeneac, lângă Potporna - capete de statuete

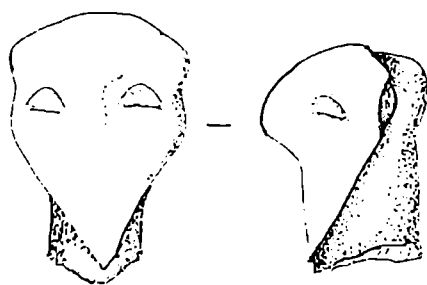
Pl. 20. Cremeneac, lângă Potporna - capete de statuete

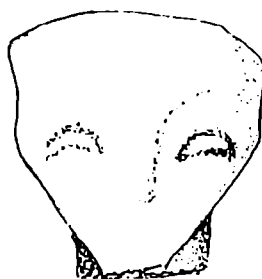
Pl. 21. Cremeneac, lângă Potporna - capete de statuete

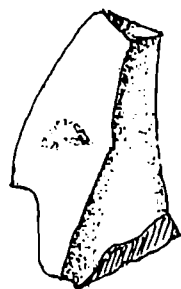
109.

110.

111.

Pl. 22. Cremeneac, lângă Potporna - capete de statuete